

דוח מחקר

סקר יוצאי ברית המועצות לשעבר בנושאי חברה, דת ומדינה

אינה אורלי ספוז'ניקוב *

מרכז ויטרבי לחקר דעת קהל ומדיניות, המכון הישראלי לדמוקרטיה

הדוח שלהלן מבוסס על תוצאות סקר שנערך בקרב עולים מברית המועצות לשעבר¹ ובני הדור השני לעלייה² בנושאי חברה ומדינה. המחקר נערך במרכז ויטרבי לחקר דעת קהל ומדיניות במכון הישראלי לדמוקרטיה, והנתונים נאספו מ-22 באוגוסט 2023 עד 2 באוקטובר 2023.

מדגם הסקר מייצג ישראלים יוצאי ברה"מ לשעבר בני 18 ומעלה – עולים מהדור הראשון, וכן את הדור השני לעלייה מברה"מ – ילידי הארץ, בגילים 18–34. רואיינו 796 עולים ועולות ו-184 בני ובנות הדור השני, בעברית וברוסית. העולים שהגיעו עד 2013 (כולל) נסקרו בדגימה ארצית מייצגת ורואיינו באינטרנט ובטלפון (השלמות של קבוצות שאינן מיוצגות כראוי במרשתת), להלן "סקר פאנל ישראל". העולים שהגיעו בשנים 2014–2023 מילאו את השאלון דרך קישור שהופץ ברשתות החברתיות, בעיקר דרך פייסבוק (להלן, "סקר פייסבוק"). הנתונים משוקללים לפי מאפיינים דמוגרפיים עיקריים (גיל, מין, רמת הדתיות) ושנת עלייה. טעות הדגימה המרבית לכלל המדגם היא $\pm 3.1\%$ ברמת ביטחון של 95%. את עבודת השדה ביצע מכון המחקר מדגם במאי-יוני 2024 נערך הגל השני (המצומצם) של הסקר, ובו כמה שאלות חוזרות ושאלות נוספות שהיו רלוונטיות לתקופה שאחרי אירועי אוקטובר 2023. מדגם הסקר השני כלל 427 עולים ועולות ותיקים (שעלו עד 2013 כולל), 98 – שהגיעו בשנים 2014–2023, ו-104 בני הדור השני. טעות הדגימה המרבית לכלל המדגם היא $\pm 3.9\%$ ברמת ביטחון של 95%. את עבודת השדה עשה מכון המחקר דיאלוג.

הנושאים העיקריים שנבדקו בסקר זה:

- ❖ מאפיינים ועמדות פוליטיות
- ❖ התעניינות בפוליטיקה וצריכת תקשורת
- ❖ הערכת מצבה הכללי של ישראל / עמדות על ישראל כמקום המגורים
- ❖ תחושת שייכות והשתלבות בחברה
- ❖ איכות השלטון הדמוקרטי בישראל
- ❖ עמדות בנושאי דת ומדינה
- ❖ רמת האמון במוסדות המדינה ובבעלי תפקידים למיניהם
- ❖ עמדות כלפי הרפורמה המשפטית והשתתפות בפעילויות המחאה נגדה

* המחקר נערך בליווי פרופ' תמר הרמן.

1 לשם ההפשטה והאחידות, לאורך כל הדוח נשתמש במונח "ברה"מ לשעבר", ולא במקבילו "מדינות פוסט-סובייטיות".

2 כלל אוכלוסיית הסקר תיקרא בהמשך "יוצאי ברה"מ". מדגם הדור הראשון בלבד ייקרא "עולי ברה"מ".

הקדמה

ציבור יוצאי ברה"מ בישראל – מאפיינים

דת ודתיות

כשרות וחגים

זהות קבוצתית

שפת הדיבור העיקרית

קליטתה בישראל של עליית שנות ה-90

עמדות פוליטיות והצבעה

התעניינות בפוליטיקה

צריכת תקשורת

ישראל כמקום המגורים

המצב הכללי של ישראל

האם טוב לחיות בישראל?

להישאר או להגר?

שייכות והשתלבות בחברה

המתחים בחברה הישראלית

עמדות בנושאי חברה, מדינה ודת

איכות השלטון הדמוקרטי בישראל

יהודית ודמוקרטית?

דת ומדינה: סעיף הנכד וגיוור

עמדות בנושאי דת ומדינה: אורח חיים, נישואים אזרחיים, שבת וכשרות

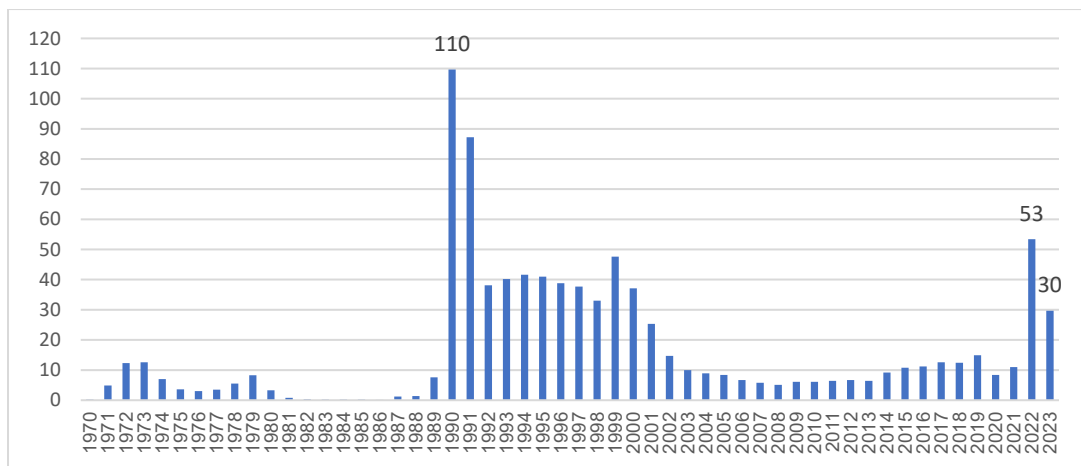
רמת האמון במוסדות המדינה ובבעלי תפקידים

עמדות כלפי הרפורמה המשפטית והמחאה נגדה

הקדמה

לפי הערכה הכללית מתגוררים כיום בישראל כמיליון יוצאי ברה"מ לשעבר בני ובנות 18 ומעלה. מספר זה כולל כ-15% בני הדור השני, כלומר ילידי ישראל שלפחות אחד מהוריהם עלה מברה"מ. יותר ממחצית מכלל יוצאי ברה"מ לשעבר (כ-55%) עלו בעלייה הגדולה של תחילת שנות ה-90 בעקבות התפרקות ברה"מ. בהמשך שנות ה-90 ירד מספר העולים, והוא שוב עלה מעט בשנת 1999 (לאחר המשבר הכלכלי ברוסיה ב-1998, והמשבר הפוליטי שבעקבותיו). במשך כל שנות ה-2000 היה זרם העולים דק, אם כי קבוע, עד שהתחיל שוב לעלות בעקבות ההתרחשויות באוקראינה: תחילה, ב-2014, עלייה מתונה, עם תחילת ההסלמה של הסכסוך בין רוסיה לאוקראינה, ואחר כך עלייה חדה יותר, עם פריצת המלחמה ביניהן בשנת 2022. כ-15% מכלל יוצאי ברה"מ לשעבר הגיעו לישראל בעשור האחרון (2014–2023). להשלמת התמונה המדגם כולל גם את העולים הוותיקים יותר שהגיעו לארץ בשנות ה-70 וה-80 (פחות מ-10% מכלל יוצאי ברה"מ לשעבר).

אוכלוסיית עולי ברה"מ לשעבר בישראל בגילאים +18, לפי שנת עלייה (דור ראשון, באלפים)

מקור: נתוני אגף הדמוגרפיה, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. הנתון על 2023 – משרד הקליטה.

בסקר זה ביקשנו לבחון את עמדות יוצאי ברה"מ בנושאי חברה, דת ומדינה, וכן באיזו מידה הן דומות או שונות מעמדות שאר היהודים בישראל באותם הנושאים.

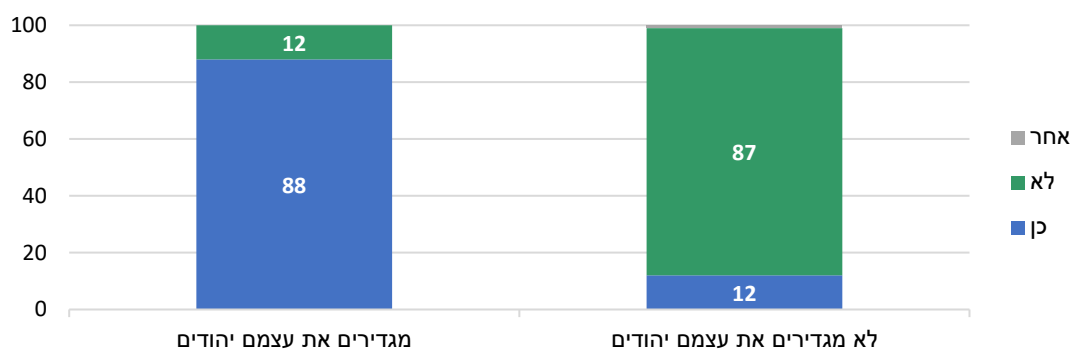
הערה מתודולוגית: קשה מאוד להשיג מדגם מהימן של יוצאי ברה"מ לשעבר שעלו בעשור האחרון בדרכים המקובלות בתחום הסקרים החברתיים בישראל. לפיכך עשינו מאמץ מיוחד לאתר אותם על בסיס ההנחה שהם בעלי רקע שונה מזה של העולים הוותיקים יותר, ואף שונים מהם בתחושותיהם, בעמדותיהם ובהשקפה הכללית שלהם בנושאים שעניינו אותנו. כדי להגיע לציבור הזה בחרנו להריץ סקר ברשתות חברתיות ("סקר פייסבוק"). היות שבדרך זו אי אפשר ליצור מדגם מייצג, יש להתייחס בזהירות לממצאים עבור ציבור העולים בשנים 2014-2023, אך להערכתנו אפשר להסיק מהם על המאפיינים והעמדות הכלליות של הקבוצה הזאת.

ציבור יוצאי ברה"מ בישראל – מאפיינים

דת ודתיות

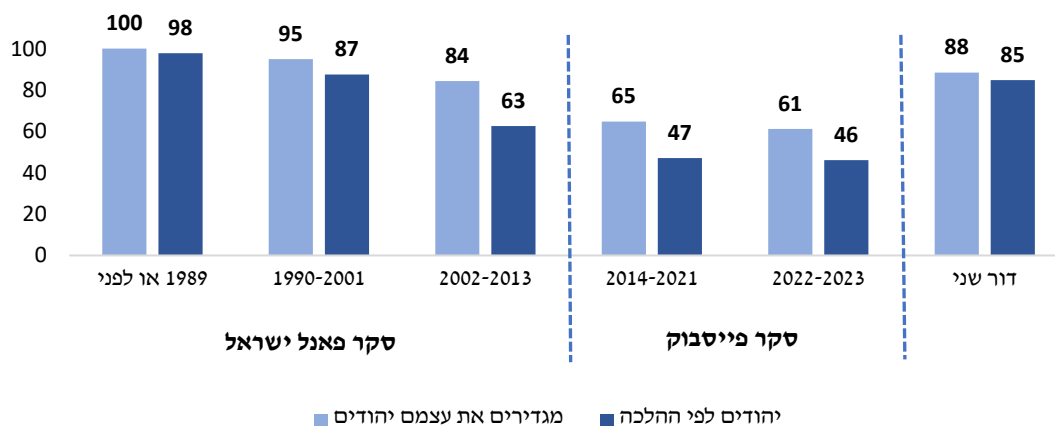
רוב ברור של יוצאי ברה"מ מגדירים את עצמם יהודים (89%), ורוב, קטן מעט יותר, גם מצהירים על עצמם שהם מוכרים כיהודים על פי ההלכה (81%). מהם 75% הם יהודים מלידה ו-6% התגיירו (גיר האורתודוקסי). רוב המרואיינים המגדירים את עצמם יהודים מצהירים שהם מוכרים כיהודים גם לפי ההלכה, ובין מי שאינם יהודים לפי הגדרה עצמית, רוב ברור גם אינם מוכרים כיהודים על פי ההלכה.

האם אתה יהודי על פי ההלכה? (% יוצאי ברה"מ, לפי הגדרה עצמית כיהודי)

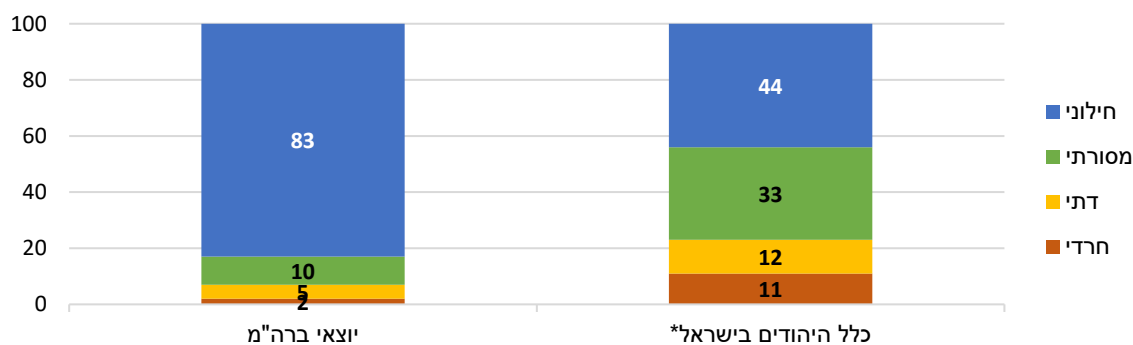
ככל ששנת העלייה מאוחרת יותר כך יורד שיעור היהודים, הן על פי הגדרה עצמית הן המוכרים כך על פי ההלכה: מ-100% ו-98% (בהתאמה) בקרב העולים שהגיעו לפני שנות ה-90, ל-61% (הגדרה עצמית) ול-46% בלבד (הלכה) בעלייה של השנתיים האחרונות. שיעור יוצאי ברה"מ שעברו גיר אורתודוקסי בכלל המדגם הוא 6%. שיעור גיורים גבוה למדי נרשם בשנים 2002-2013 (14%) ובשנים 2014-2021 (9%), שיעור בינוני – בקרב העולים של שנות ה-90 (6.5%) וילדיהם (5%). שיעור זניח של גיורים (1%) נרשם בקרב מי שעלו לפני שנות ה-90, שרובם היו יהודים על פי הלכה, וכן בקרב העולים בשנתיים האחרונות (0%).

יהודים על פי ההלכה ועל פי הגדרה עצמית (% יוצאי ברה"מ, לפי שנת עלייה ודור שני)

83% מכלל מדגם יוצאי ברה"מ מגדירים את עצמם חילונים, 10% בלבד מגדירים את עצמם מסורתיים, ואילו שיעורי הדתיים והחרדים נמוכים מאוד. התפלגות זו שונה מאוד מההתפלגות בכלל הציבור הישראלי-יהודי.

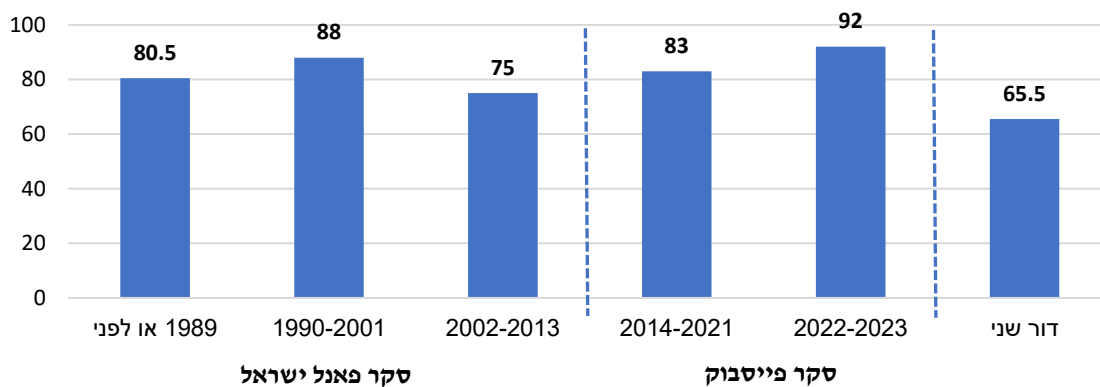
מיקום על הרצף חרדים-חילונים (% יוצאי ברה"מ וכלל היהודים בישראל)

* נתוני הסקר החברתי של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2022.

עם זאת, שיעור החילונים בקרב יוצאי ברה"מ משתנה על פי שנת העלייה: השיעור הגבוה ביותר נמצא בקרב מי שהגיעו בעלייה הגדולה של שנות ה-90 (88%), וכן בקרב מי שהגיעו בגל העלייה החדש שהתחיל עם פרוץ מלחמת רוסיה-אוקראינה (92%). שיעור זה נמוך בהרבה בקרב הדור השני (65.5% בלבד).

שיעור החילונים (% יוצאי ברה"מ, לפי שנת עלייה ודור שני)

בקבוצת עולי הרפובליקות הסובייטיות באסיה³ שיעור החילונים נמוך הרבה יותר בהשוואה לשיעורם בקרב העולים מרוסיה ומרפובליקות סובייטיות אחרות באירופה.

³ רק בקרב העולים עצמם, שכן את הדור השני לא שאלנו על ארץ מוצא של הוריהם, ולפיכך איננו יכולים לדעת מאין הגיעו.

מיקום על הרצף חרדי-חילוניים (% , עולי ברה"מ לפי מדינת המוצא)

סך הכול	חילוני	מסורתי	חרדי/דתי	
100	86	9	5	רוסיה
100	91	5	4	רפובליקות אירופה*
100	68.5	26	5.5	רפובליקות אסיה**

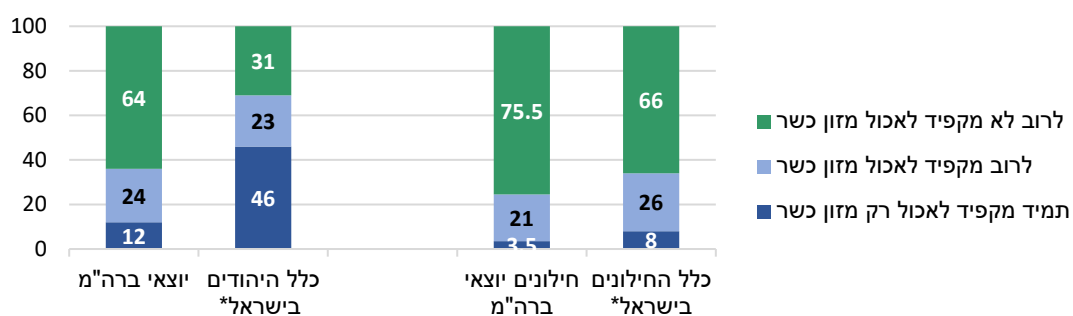
* אוקראינה, בלארוס, מולדובה, אסטוניה, לטביה וליטא.

** גאורגיה (גרוזיה), ארמניה, אוזבקיסטן, אזרבייג'ן, קירגיזסטן, קזחסטן, טג'יקיסטן וטורקמניסטן.

כשרות וחגים

כשני שלישים (64%) מיוצאי ברה"מ טוענים שהם "לרוב לא מקפידים לאכול מזון כשר", לעומת כשליש בלבד (31%) מכלל היהודים בישראל. בהשוואה לכלל החילוניים היהודים בישראל, חילוניים יוצאי ברה"מ נוטים יותר שלא להקפיד על אכילת כשר. שיעור האוכלים כשר גבוה יחסית בקרב הדור השני (אצלם רק מיעוט, אם כי גדול, אמרו שהם אינם מקפידים לאכול כשר). העולים שהגיעו בעשור האחרון הם הנוטים פחות מכולם לאכול מזון כשר, רוב ברור מהם (86%) אינם מקפידים בעניין זה.

האם אתה מקפיד או לא מקפיד לאכול רק מזון כשר? (%)

* נתוני סקר דו-שנתון דת ומדינה בישראל 2022, המכון הישראלי לדמוקרטיה.

האם אתה מקפיד או לא מקפיד לאכול רק מזון כשר? (% , יוצאי ברה"מ, לפי שנת עלייה ודור שני)

סך הכול	לרוב לא מקפיד לאכול מזון כשר	לרוב מקפיד לאכול מזון כשר	תמיד מקפיד לאכול רק מזון כשר	
100	64	26	10	עלו עד 2013 (סקר פאנל ישראל)
100	86	10	4	עלו בשנים 2014-2023 (סקר פייסבוק)
100	46	26	28	דור שני

רוב יוצאי ברה"מ מציינים את חגי ישראל ומועדיו. רוב מוחלט מהם מציינים את יום העצמאות (90%), את ראש השנה (89%), את יום השואה (88%), את יום הזיכרון לחללי צה"ל (87%), את פסח (86%) ואת חנוכה (82%). רוב קטן יותר מציינים את פורים (77%), את שבועות (70%), את סוכות (69%) ואת יום הכיפורים (67%). כצפוי, שיעורי המציינים נמוכים יותר בקרב העולים שהגיעו לישראל בעשור האחרון, אבל גם בציבור הזה יש רוב, אם כי קטן יותר, למציינים את ראש השנה (76%), את חנוכה (72%), את יום העצמאות (69%), את פסח (69%), את פורים (65%), את יום השואה (61%) ואת יום הזיכרון (59%). המועד המצוין פחות מכל המועדים ששאלנו עליהם הוא ט' באב (27% בלבד דיווחו שהם מציינים אותו).

תמיד או בדרך כלל מציינים את החגים והמועדים הבאים (% יוצאי ברה"מ, לפי שנת עלייה דור שני)

עלו עד 2013 (סקר פאנל ישראל)	דור שני	עלו בשנים 2014–2023 (סקר פייסבוק)	
92	88	76	ראש השנה
70	70	46	יום הכיפורים
72	78	41	סוכות
83	86	72	חנוכה
76.5	87	65	פורים
88	89.5	69	פסח
93	89	61	יום השואה
92	88	59	יום הזיכרון לחללי צה"ל
94	89	69	יום העצמאות
76	79	32	שבועות
26.5	38	19	תשעה באב

מלבד מועדי ישראל שאלנו גם על שלושה חגים "סובייטים" – נוביגוד, יום הניצחון (9 במאי) ויום האישה הבינלאומי (8 במרץ). רוב ברור (80%) מיוצאי ברה"מ חוגגים את נוביגוד (מי שעלו בעשור האחרון – 89%, מי שעלו עד 2013 – 81%, והדור השני – 69%). רוב קטן יותר מציינים את יום האישה הבינלאומי (59%). מעניין לציין שהמסורת לציין את יום האישה נשמרת בעיקר בקרב יוצאי ברה"מ שעלו בגלי העלייה המוקדמים יותר, ופחות בקרב העולים שהגיעו בעשור האחרון (עלו עד 2013 – 65.5%, הדור השני – 59%, עלו בעשור האחרון – 27%). רק כשליש (34%) מציינים את 9 במאי (עלו עד 2013 – 38%, הדור השני – 29%, עלו בעשור האחרון – 20.5%).

זהות קבוצתית

הזהות הקבוצתית המרכזית השכיחה בקרב יוצאי ברה"מ היא "ישראלי דובר רוסית/עולה מברה"מ לשעבר" (35%). 28% מגדירים את עצמם "יהודים", והזהות הזאת היא השכיחה ביותר

אצל הדור השני (38%). כרבע מכלל יוצאי ברה"מ הגדירו את הזהות העיקרית שלהם "ישראלי" (הדור השני – 31%, מי שעלו לפני 2013 – 25%, עלו בעשור האחרון – 10%). מעניין לציין שמקיודד התשובה הפתוחה "אחר" בקרב מדגם יוצאי ברה"מ שהגיעו בשנים 2013-2014 עלתה גם הזהות "בן אדם/קוסמופוליטי/ ליברלי/ אזרח העולם/אירופי" ש-8% מהעולים האלה ציינו שהיא זהותם המרכזית (שיעור גבוה מאוד היות שהתשובה הזאת לא הייתה ברשימה).

זהות קבוצתית עיקרית (% , יוצאי ברה"מ, לפי שנת העלייה ודור שני)

סך הכול	אחר	רוסי/ אוקראיני	ישראלי	יהודי	ישראלי דובר רוסי/ עולה מברה"מ לשעבר	
100	4	9	24	28	35	כלל יוצאי ברה"מ
100	2	8	25	27	38	עלו עד 2013
100	16	20	10	20	34	עלו בשנים 2013-2014
100	5	6	31	38	20	דור שני

"ישראלי דובר רוסי/עולה מברה"מ לשעבר" היא הזהות השכיחה ביותר גם בקרב מי שאינם יהודים לפי הגדרה עצמית או הלכתית (בקרב לא יהודים על פי ההלכה – 45%, בקרב לא יהודים לפי הגדרה עצמית – 42%). היהודים על פי ההלכה או לפי הגדרה עצמית נחלקים כמעט שווה בשווה בין מי שבחרו בזהות "יהודי" לבין שבחרו בהגדרה "ישראלי דובר רוסי/עולה מברה"מ לשעבר" (כשליש בשני המקרים).

הזהות העיקרית (% , יוצאי ברה"מ, לפי יהודים/לא יהודים על פי ההלכה ולפי הגדרה עצמית)

סך הכול	אחר	רוסי/אוקראיני	ישראלי	יהודי	ישראלי דובר רוסי/עולה מברה"מ לשעבר		
100	3	7	25	33	32	כן	יהודים לפי ההלכה
100	7	20	21	7	45	לא	
100	3	7	25	31	34	כן	מגדירים את עצמם יהודים
100	7	36	15	0	42	לא	

שפת הדיבור העיקרית

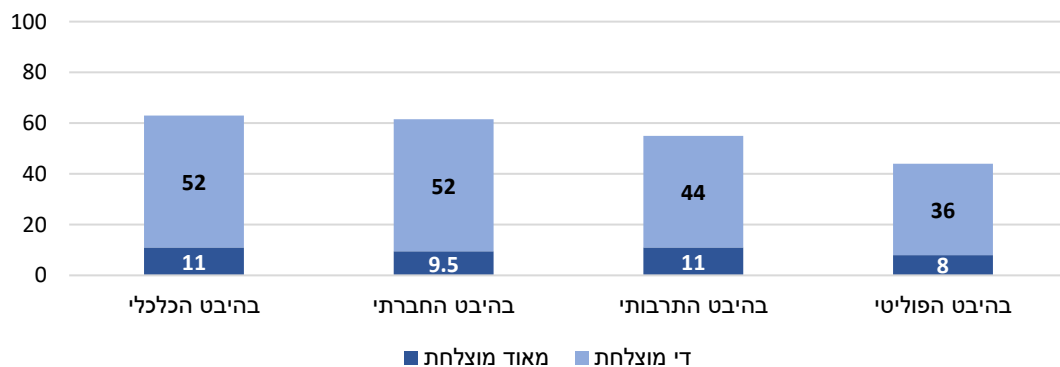
שאלנו את המרואיינים מהי השפה העיקרית שבה הם מדברים בבית – עם הוריהם ועם ילדיהם. כשני שלישים (64%) מכלל יוצאי ברה"מ לשעבר ציינו ששפת הדיבור העיקרית עם הוריהם היא רוסית (עלו עד 2013 – 68%, עלו בעשור האחרון – 87%). ואולם בקרב הדור השני פחות משליש 31% השיבו ששפת הדיבור העיקרית שלהם עם הוריהם היא רוסית.

כמחצית מכלל יוצאי ברה"מ שיש להם ילדים מדברים איתם עברית (51%). בקרב הדור השני שיעור המדברים עברית עם ילדיהם מגיע כמעט לשלושה רבעים (73%), וכרבע מעדיפים לדבר איתם רוסית. מתוך מי שהגיעו בעשור האחרון, הרוב מדברים עם ילדיהם רוסית (93%).

קליטתה בישראל של עליית שנות ה-90

בקרב כלל יוצאי ברה"מ רוב ניכר מעריכים שקליטתם בישראל של העולים שהגיעו מברה"מ בשנות ה-90 הייתה מוצלחת מבחינה כלכלית (63%), חברתית (62%) ותרבותית (55%). לעומת זאת, מעט פחות ממחצית (44%) מעריכים שקליטת העלייה הזאת הייתה מוצלחת מבחינה הפוליטית.

מעריכים שקליטתם בישראל של העולים מברה"מ שהגיעו בשנות ה-90 הייתה מוצלחת (%), כלל המדגם יוצאי ברה"מ

הדור השני נוטים להעריך פחות בחיוב את קליטת העלייה של הוריהם ("העלייה הגדולה" של שנות ה-90): כמחצית בלבד מהם מעריכים בחיוב את קליטת העלייה הזאת מבחינה החברתית, ורק מיעוט סוברים שהיא הייתה מוצלחת משאר הבחינות.

קבוצת העולים הוותיקים שעלו עד 2013 (שבני "העלייה הגדולה" הם הרוב בה) והעולים שבאו בעשור האחרון מסכימים שעליית שנות ה-90 הייתה מוצלחת מבחינה כלכלית (כשני שלישים בשני הקבוצות). בשלושת ההיבטים האחרים, אנשי העלייה החדשה מעריכים במידה פחותה את ההצלחה של קליטת "העלייה הגדולה". הפער ניכר ביותר בהיבט התרבותי (60% מהעולים הוותיקים רואים בקליטה הצלחה במונח הזה, לעומת 40% בלבד בקרב העולים החדשים יותר). הוא הדין בהיבט הפוליטי (49%-ו-28% בהתאמה).

מעריכים שקליטתם בישראל של העולים מברה"מ שהגיעו בשנות ה-90 הייתה מוצלחת (%), יוצאי ברה"מ, לפי שנת עלייה ודור שני)

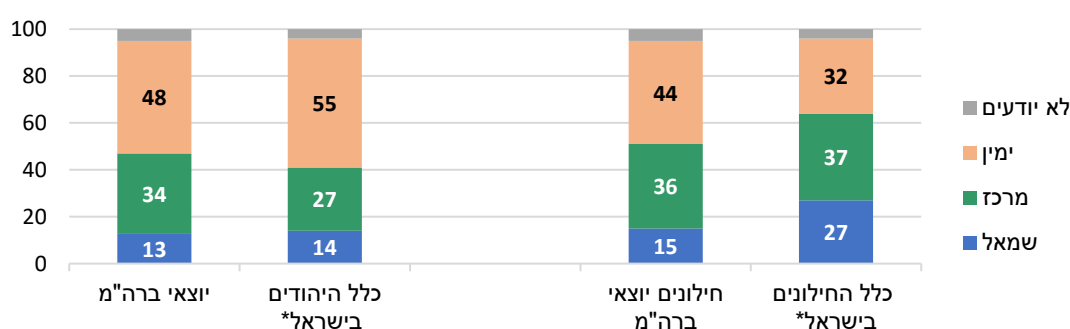
בהיבט הפוליטי	בהיבט התרבותי	בהיבט החברתי	בהיבט הכלכלי	
49	60	65	67	עלו עד 2013 (סקר פאנל ישראל)
28	40	56	65	עלו בשנים 2014-2023 (סקר פייסבוק)
36	46	51.5	45	דור שני

עמדות פוליטיות והצבעה

כמחצית (48%) מיוצאי ברה"מ מגדירים את עצמם ימין פוליטי, בהשוואה לרוב קטן (55%) בקרב כלל היהודים בישראל. מדגם יוצאי ברה"מ מאופיין בשיעור גבוה יחסית של משתייכים למחנה המרכז (כשליש, לעומת כרבע אצל כלל היהודים). 13% מיוצאי ברה"מ משייכים את עצמם למחנה השמאל, שיעור דומה לשיעור הכלל ארצי היהודי (14%).

ההבדלים בנושא זה מתגלים מהניתוח של קבוצת החילונים – רק כשליש מכלל היהודים החילונים מגדירים את עצמם ימין, ואילו בקרב החילונים יוצאי ברה"מ, שיעור הימנים הוא 44%. שיעור המגדירים את עצמם שמאל בקרב החילונים יוצאי ברה"מ הוא כמחצית מהשיעור המקביל בקרב כלל החילונים היהודים (15% לעומת 27%).

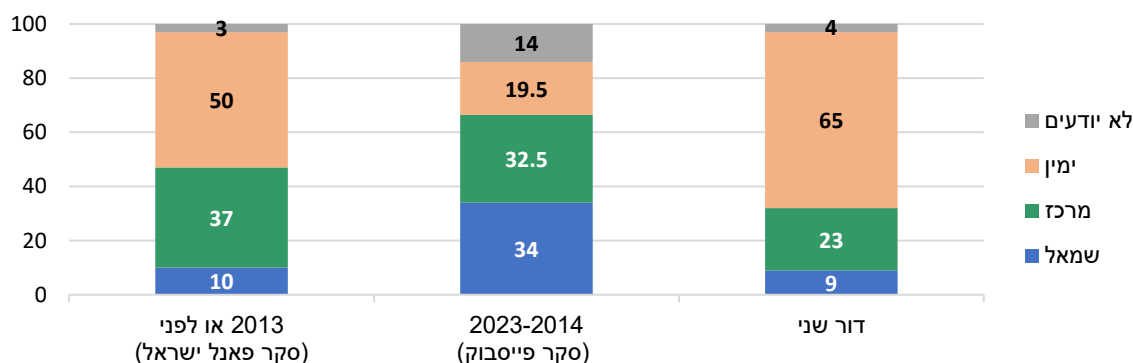
שיוך עצמי למחנות פוליטיים (%)

* נתוני מדד הדמוקרטיה הישראלית 2023 וסקרי הקול הישראלי ינואר-ספטמבר 2023, המכון הישראלי לדמוקרטיה.

הבדלים ניכרים מאוד בשיוך עצמי למחנה פוליטי בקרב יוצאי ברה"מ מתגלים בפילוח לפי שנת עלייה. שיעור הממקמים עצמם בימין גבוה יחסית בקרב עולים שהגיעו ארצה עד 2013 (50%), ועוד יותר אצל הדור השני (65%). גל העלייה של השנים האחרונות (שהתחיל ב-2014) מאופיין בשיעור נמוך של המזהים עצמם עם הימין (כחמישית בלבד) ושיעור גבוה יחסית של המזהים את עצמם עם השמאל (כשליש).

שיוך עצמי למחנות פוליטיים (% יוצאי ברה"מ, לפי שנת עלייה ודור שני)

מהגל השני של הסקר, שנערך ביוני 2024, עולה כי על רקע אירועי אוקטובר 2023 ופרוץ המלחמה בישראל ירד שיעור המזדהים עם השמאל בקרב העולים שהגיעו בעשור האחרון (עד כרבע) ושיעור הימין בקבוצה הזאת עלה (עד כמעט שליש), ואילו שיעור המרכז נשאר יציב למדי. עוד מוקדם לומר אם מדובר בשינוי עמדות בעקבות ההתרחשויות הפוליטיות, ומה מידת היציבות שלו.

כמו כן, נתוני ירידה מישראל, שגברה מתחילת המלחמה גם בקרב יוצאי ברה"מ שעלו בעשור האחרון, עדיין אינם זמינים. לא ידוע לנו מה עמדתם הפוליטיים של מי שעזבו, אם כי לפי מה שנראה בהמשך הדוח, יוצאי ברה"מ המזדהים עם מחנה הימין נוטים להעדיף להישאר בישראל ולא להגר יותר מהמקמים את עצמם בשמאל.

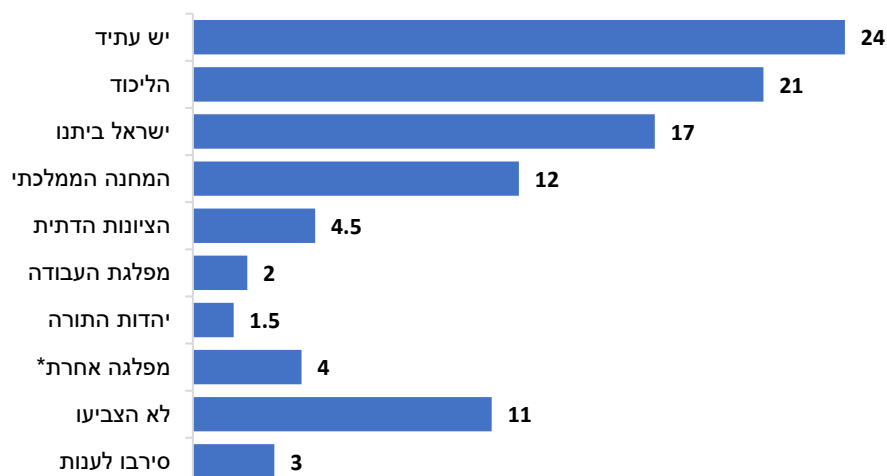
תהינו אם אפשר להצביע על תנועה ימינה מבחינה הפוליטית גם קודם, כלומר כבר בנתוני סקר שנערך בספטמבר 2023, לפני אירועי 7 באוקטובר. פילחנו תשובות של קבוצת העולים שהגיעו בעשור האחרון לפי שנת העלייה, ואכן מצאנו שיעור גבוה יותר של השמאל ושיעור נמוך יותר של הימין בקרב עולים שהגיעו בשנתיים האחרונות בהשוואה למי שהגיעו בשנים 2014-2021 והספיקו לחוות יותר מהמציאות הישראלית והסכסוך עם הפלסטינים (לרבות מבצע שומר חומות).

שיוך עצמי למחנות פוליטיים (% יוצאי ברה"מ לשעבר שעלו בשנים 2023-2014, סקר פייסבוק)

סך הכול	לא יודעים	ימין	מרכז	שמאל	שנת עלייה
100	14.5	24	35.5	26	2021-2014
100	13.5	14.5	29	43	2023-2022

לפי דיווח המרואיינים, בבחירות לכנסת בנובמבר 2022 קיבלה מפלגת יש עתיד את השיעור הגבוה ביותר של הקולות (כרבע), אחריה – הליכוד (21%), ורק במקום השלישי – ישראל ביתנו (17%).

הצבעה בבחירות לכנסת בנובמבר 2022 (% , כלל המדגם יוצאי ברה"מ)

* מפלגות שקיבלו אחוז אחד מהקולות או פחות.

בקרב העולים שעלו עד 2013 הפער בין שלוש המפלגות שבראש הרשימה אינו גדול (יש עתיד – רבע מהקולות בקבוצה הזאת, הליכוד – 21.5%, וישראל ביתנו – 20%). לעומת זאת, בקרב העולים בעשור האחרון יש עתיד מובילה בבירור – כמעט שליש (30%) הצביעו עבורה, ואילו הליכוד וישראל ביתנו קיבלו כ-10% בלבד כל אחת. בקרב הדור השני, 27% הצביעו לליכוד, ואילו עבור יש עתיד וישראל ביתנו הצביעו רק 14% כל אחת.

הצבעה בבחירות לכנסת בנובמבר 2022 (% , יוצאי ברה"מ, לפי שנת עלייה ודור שני)

דור שני	עלו בשנים 2014-2023 (סקר פייסבוק)	עלו עד 2013 (סקר פאנל ישראל)	
14	30	25	יש עתיד
27	10	21.5	הליכוד
14	9	20	ישראל ביתנו
9	4	14	המחנה הממלכתי
6	2	4.5	הציונות הדתית
2	2	2	מפלגת העבודה
5	1	1	יהדות התורה
2	3	0	מרצ
4	0	0	ש"ס
2	2	3	מפלגה אחרת
9	33	7	לא הצביעו
6	4	2	סירבו לענות
100	100	100	סך הכול

בסקר בספטמבר 2023 שאלנו: "לו התקיימו היום בחירות, עבור איזו מפלגה היית מצביע?" רוב (55%) המרואיינים שהצביעו בבחירות האחרונות ענו שהיו מצביעים לאותה מפלגה שהצביעו לה ב-2022. כך ענו גם רוב ממצביעי המחנה הממלכתי, יהדות התורה והציונות הדתית, וכן רוב, אם כי קטן יותר, ממצביעי יש עתיד וישראל ביתנו. ממצביעי הליכוד קצת פחות ממחצית אמרו שהיו מצביעים למפלגה זו גם היום. מיעוט קטן עוד יותר היו חוזרים להצביע למפלגת העבודה.

לו התקיימו היום בחירות, היו מצביעים לאותה המפלגה שהצביעו לה בבחירות האחרונות בנובמבר (%) , יוצאי ברה"מ, לפי ההצבעה בבחירות בנובמבר 2022)

72	המחנה הממלכתי
68	יהדות התורה
67	הציונות הדתית
56	יש עתיד
56	ישראל ביתנו
46	הליכוד
28	מפלגת העבודה

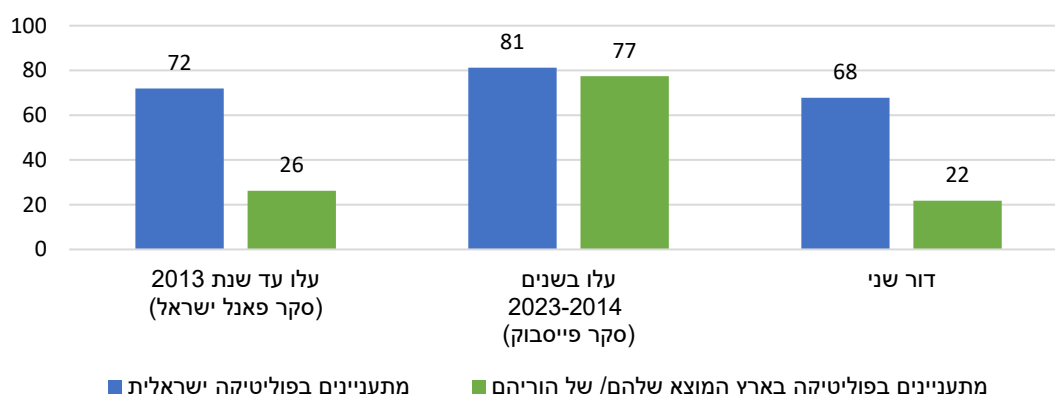
התעניינות בפוליטיקה

יוצאי ברה"מ בכללם מגלים עניין רב באקטואליה – 73% מהם אמרו שהם מתעניינים בפוליטיקה ישראלית במידה רבה מאוד או די רבה, בהשוואה ל-63% מכלל היהודים בארץ.⁴ אומנם שאלנו את השאלה הזאת בפעם האחרונה ביוני 2022, וסביר להניח שעל רקע המשבר הפוליטי בשנת 2023 עלתה התעניינות גם בקרב כלל היהודים. שיעור המתעניינים הגבוה ביותר הוא בקרב העולים שהגיעו בעשור האחרון, אבל גם בקרב עולים ותיקים יותר ובקרב הדור השני השיעור גבוה מהשיעור הכלל ארצי היהודי. שיעור המתעניינים בפוליטיקה ישראלית גבוה מאוד בקרב הדור השני לעומת כלל הישראלים היהודים בגילי 18-34 (68% לעומת 56% בהתאמה).

העולים שהגיעו בעשור האחרון מתעניינים גם בפוליטיקה בארץ המוצא – יותר משלושה רבעים בקבוצה הזאת העידו כך על עצמם. בקרב העולים הוותיקים יותר והדור השני ההתעניינות בפוליטיקה בארץ המוצא נמוכה יותר – כרבע בלבד בקבוצת העולים הוותיקים, ועוד פחות בקרב הדור השני.

⁴ נתוני מדד הדמוקרטיה הישראלית, 2022, המכון הישראלי לדמוקרטיה.

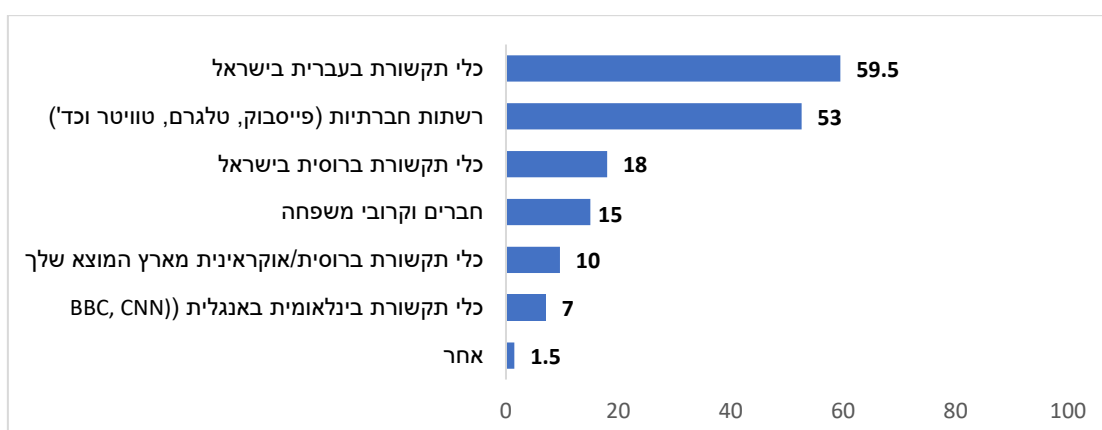
מתעניינים בפוליטיקה (% יוצאי ברה"מ, לפי שנת עלייה ודור שני)

צריכת תקשורת

שאלנו את המרואיינים מהיכן הם שואבים מידע חדשותי. שני המקורות העיקריים למידע כזה הם כלי התקשורת בעברית (59.5%) והרשתות החברתיות (53%).

מהיכן אתה שואב בעיקר מידע חדשותי? (% כלל יוצאי ברה"מ)

הערה: לשאלה זו היה אפשר לבחור עד שתי תשובות.

כצפוי, פערים ניכרים מתגלים בפילוח לפי ותק בארץ ודור. כלי תקשורת בעברית הם מקור החדשות העיקרי של העולים שעלו עד 2013 ושל הדור השני, ורוב ברור משתמשים בהם (שני שלישים ו-71.5% בהתאמה), לעומת רק 7% בקרב העולים שהגיעו בעשור האחרון. רשתות חברתיות הן מקור המידע השני של העולים הוותיקים ושל בני הדור השני, ואילו בקרב העולים החדשים המקור הזה נמצא בראש המדרג (78%).

41% ממי שעלו בעשור האחרון צורכים מידע חדשותי מכלי תקשורת ישראלים ברוסית, וכך גם 17% מהעולים הוותיקים יותר ו-2% בלבד מהדור השני. מקורות מידע חשובים נוספים עבור הדור השני הם חברים וקרובי משפחה (26%), ועבור העולים החדשים – כלי תקשורת בינלאומיים באנגלית (23%) וכלי תקשורת ברוסית או באוקראינית מארץ המוצא (19%).

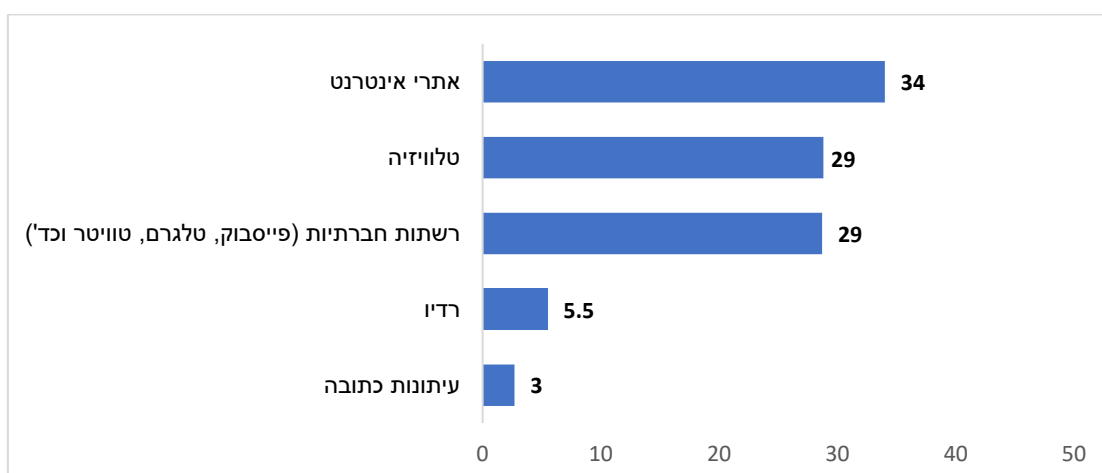
מהיכן אתה שואב בעיקר מידע חדשותי? (% יוצאי ברה"מ, לפי שנת עלייה ודור שני)

דור שני	עלו בשנים 2023-2014 (סקר פייסבוק)	עלו עד 2013 (סקר פאנל ישראל)	
71.5	7	67	כלי תקשורת בעברית בישראל
58	78	46	רשתות חברתיות (פייסבוק, טלגרם, טוויטר וכד')
2	41	17	כלי תקשורת ברוסית בישראל
26	10.5	13	חברים וקרובי משפחה
3	19	9	כלי תקשורת ברוסית או באוקראינית מארץ המוצא שלך
5	23	4	כלי תקשורת בינלאומית באנגלית (BBC, CNN)
0	4	1	אחר

הערה: לשאלה זו היה אפשר לבחור עד שתי תשובות.

שאלנו מהו מקור המידע החדשותי שהמראיינים מעדיפים. השיעור הגבוה ביותר מעדיפים לקרוא חדשות באתרי אינטרנט (34%), והמקום השני מתחלק בין טלוויזיה לרשתות חברתיות (29% בשני המקרים). שיעור זניח בלבד ציינו שהרדיו והעיתונות הכתובה הם מקורות מידע חדשותי מועדפים.

איזה מקור מידע חדשותי אתה בדרך כלל מעדיף? (% כלל המדגם יוצאי ברה"מ)

פילוח לפי ותק בארץ ודור עלייה מעלה ממצאים מעניינים. אומנם שיעור המעדיפים לקרוא חדשות באתרי אינטרנט דומה בכל שלוש קבוצות המשנה (העולים הוותיקים – 36%, העולים החדשים – 29.5%, הדור השני – 29%), אך בצריכת חדשות מטלוויזיה ומרשתות חברתיות מתגלים הבדלים ניכרים. רוב גדול (מעל שני שלישים) מהעולים שהגיעו בעשור האחרון מעדיפים לצרוך חדשות מרשתות חברתיות. בקרב העולים הוותיקים שיעור המעדיפים טלוויזיה דומה לשיעור המעדיפים לצרוך חדשות מאתרי אינטרנט. רשתות חברתיות פופולריות פחות בקבוצה

הזאת. אצל הדור השני, שגילם צעיר יותר בממוצע, הרשתות החברתיות מובילות במדרג ההעדפות, אתרי אינטרנט במקום השני, והטלוויזיה במקום השלישי.

איזה מקור מידע חדשותי אתה בדרך כלל מעדיף? (% יוצאי ברה"מ, לפי שנת עלייה ודור שני)

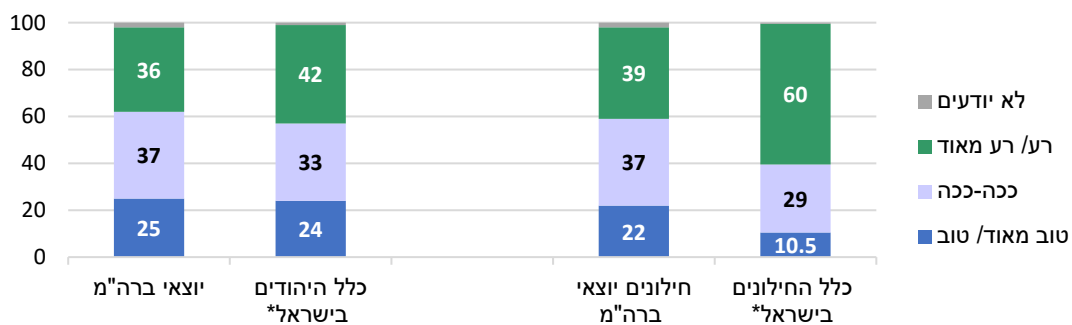
דור שני	עלו בשנים 2023-2014 (סקר פייסבוק)	עלו עד 2013 (סקר פאנל ישראל)	
29	29.5	36	אתרי אינטרנט
24	0	36	טלוויזיה
34	69.5	19	רשתות חברתיות (פייסבוק, טלגרם, טוויטר וכד')
5	0	7	רדיו
7	0	2	עיתונות כתובה
1	1	0	אחר

ישראל כמקום המגורים

המצב הכללי של ישראל

על פי הסקר שנערך בספטמבר 2023, רבע מכלל יוצאי ברה"מ לשעבר סוברים שמצבה הכללי של ישראל "טוב מאוד" או "טוב". שיעור זה זהה כמעט לשיעור המקביל במדגם כלל יהודים (24%). שיעור דומה לכלל המדגם ("רע מאוד" או "רע" 37% לעומת 33%) העריכו את המצב "ככה-ככה" ו-36% אפיינו את המצב "רע" או "רע מאוד" (42% אצל כלל היהודים). כלומר, ההערכת יוצאי ברה"מ את המצב טובה מעט יותר מהערכת כלל הציבור היהודי. הבדל חשוב המאשש זאת נמצא בין עולי ברה"מ החילוניים למדגם כלל החילוניים: בקרב כלל היהודים החילוניים רוב (60%) הגדירו את מצבה של המדינה "רע" או "רע מאוד", ואילו בקרב החילוניים יוצאי ברה"מ רק מיעוט (39%) סברו כך.

מצבה של ישראל באופן כללי (%)

* נתוני סקר מדד הדמוקרטיה הישראלית 2023 וסקרי הקול הישראלי פברואר ואפריל 2023, המכון הישראלי לדמוקרטיה.

הדור השני ליוצאי ברה"מ דומים להוריהם בהערכת המצב בישראל, ואילו העולים שהגיעו בעשור האחרון נוטים להיות חיוביים יותר בהערכת המצב, ככל הנראה בהשוואה למצב המדינות שעזבו.

מצבה של ישראל באופן כללי (%), יוצאי ברה"מ, לפי שנת עלייה ודור שני

סך הכול	לא יודעים	רע / רע מאוד	ככה-ככה	טוב מאוד / טוב	
100	2	40	36	22	עלו עד 2013 (סקר פאנל ישראל)
100	5	15	42	38	עלו בשנים 2014-2023 (סקר פייסבוק)
100	0	38	38	24	דור שני

כמו במדגם כלל היהודים בישראל, שיעור יוצאי ברה"מ המתארים את המצב "רע" או "רע מאוד" גבוה יותר בקרב המשתייכים לשמאל ולמרכז לעומת המשתייכים לימין. שיעור המעריכים את המצב "רע" או "רע מאוד" בקרב יוצאי ברה"מ שבימין זהה כמעט לשיעור המקביל אצל כלל הימין (כשליש). לעומת זאת, יוצאי ברה"מ שבמרכז או בשמאל חיוביים יותר בהערכת המצב בישראל בהשוואה לכלל המרכז והשמאל: רק מיעוט מיוצאי ברה"מ, הן בשמאל הן במרכז, סוברים שהמצב "רע" או "רע מאוד", לעומת רוב קטן בכלל המרכז ורוב גדול בכלל השמאל.

מעריכים את מצבה של ישראל "רע" או "רע מאוד" (% כלל היהודים ויוצאי ברה"מ, לפי מחנות פוליטיים, ספטמבר 2023)

כלל היהודים	יוצאי ברה"מ	
73	46	שמאל
54	44	מרכז
31	30	ימין

בסקר החוזר ביוני 2024 מצאנו ירידה של ממש בשיעור המעריכים את מצבה של ישראל "טוב מאוד" או "טוב", ועלייה בשיעור המעריכים אותו "רע" או "רע מאוד" בכל הקבוצות, אך במידה שונה. בקבוצת יוצאי ברה"מ הוותיקים (מי שעלו עד 2013), שיעור הסבורים שמצבה של ישראל "רע" או "רע מאוד" עלה עלייה חדה ביותר – מ-40% עד יותר ממחצית (53%). שינויים בהערכת המצב במדינה בקרב הדור השני היו מתונים יותר – שיעור המגדירים את המצב "רע" או "רע מאוד" עלה מ-38% ל-44%. הערכת המצב הכללי בקרב העולים שהגיעו בעשור האחרון נשארה חיובית ביותר, אם כי גם בקבוצה זו שיעור המתארים את מצב "רע" או "רע מאוד" עלה מ-15% עד כרבע. רוב העולים בעשור האחרון הגדירו את מצבה של ישראל ביוני 2024 – "ככה-ככה" (54%).

האם טוב להיות בישראל?

כשני שלישים (65%) מיוצאי ברה"מ מסכימים ש**ישראל היא מקום שטוב לחיות בו**, שיעור קרוב מאוד לשיעור הכלל ארצי-יהודי (67%). חילונים יוצאי ברה"מ נוטים לראות בישראל מקום שטוב לחיות בו יותר מכלל החילונים היהודים (63% ו-52% בהתאמה).

מסכימים שישאל היא מקום שטוב לחיות בו (% יוצאי ברה"מ)

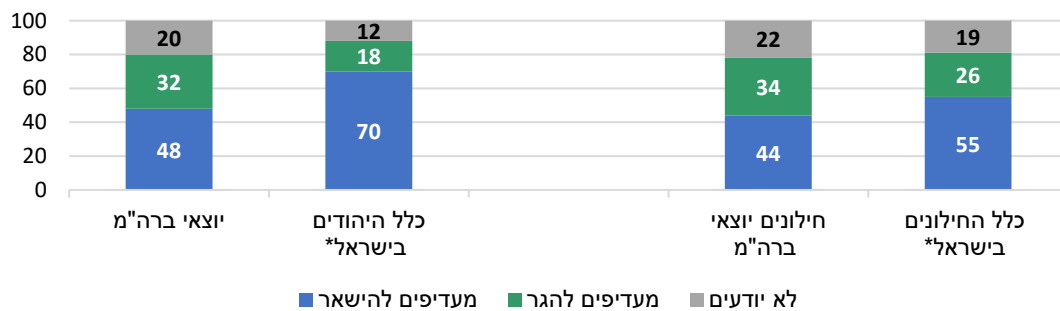
63	עלו עד 2013 (סקר פאנל ישראל)	שנת עלייה ודור שני
76	עלו בשנים 2014-2023 (סקר פייסבוק)	
62	דור שני	
62	34-18	גיל
61	54-35	
71	55 ומעלה	
63	חילונים	
66	מסורתיים	מיקום על הרצף חרדים-חילונים
86	חרדים/ דתיים	
57	שמאל	
58	מרכז	מחנה פוליטי
71	ימין	

לא נמצאו שינויים בנושא הזה בסקר יוני 2024, ושיעור המסכימים שישראל היא מקום שטוב לחיות בו נשאר יציב בכל שלוש הקבוצות (עולים ותיקים, עולים חדשים ודור שני).

להישאר או להגר?

שאלנו: "אם תהיה לך אפשרות לקבל אזרחות אמריקאית או אזרחות של מדינה אחרת במערב, האם תעדיף לעבור ולחיות שם או שתעדיף להישאר לחיות בישראל?". כשליש מיוצאי ברה"מ השיבו שיעדיפו להגר אם תהיה להם אפשרות לקבל אזרחות אמריקאית או אזרחות של מדינה אחרת במערב. רק כמחצית אמרו שהיו מעדיפים להישאר בישראל, לעומת רוב ברור (70%) בקרב כלל היהודים. שיעור המעדיפים להישאר בארץ נמוך גם בקרב חילונים יוצאי ברה"מ בהשוואה לכלל החילונים.

אם תהיה לך אפשרות לקבל אזרחות אמריקאית או אזרחות של מדינה אחרת במערב, האם תעדיף לעבור ולחיות שם או שתעדיף להישאר לחיות בישראל? (%)

* נתוני מדד הדמוקרטיה הישראלית 2023, המכון הישראלי לדמוקרטיה.

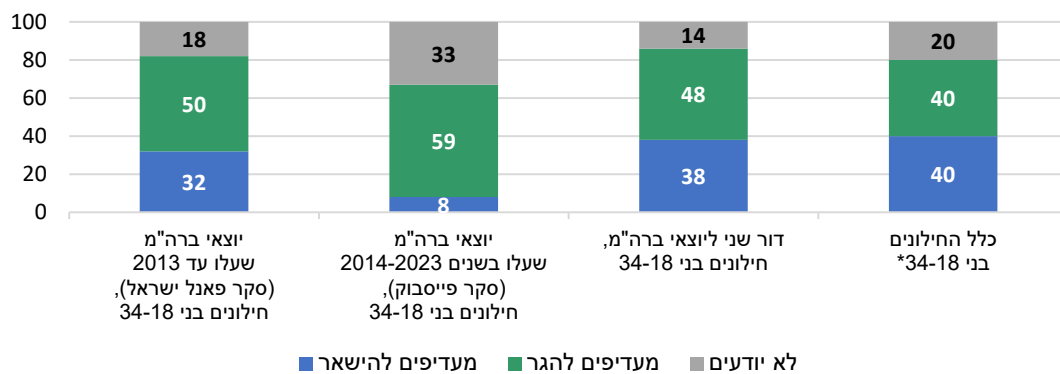
יוצאי ברה"מ שהגיעו בעשור האחרון נוטים פחות להישאר בארץ לעומת העולים הוותיקים יותר (כשליש לעומת כמחצית בהתאמה). שיעור המעדיפים להישאר בישראל אצל הדור השני נמוך מהשיעור המגביל אצל דור ההורים שלהם (כ-40% לעומת כמחצית). ממצא זה יכול להיות קשור לגיל הצעיר יותר של הדור השני, המאפשר השתלבות טובה יותר בארץ חדשה.

אם תהיה לך אפשרות לקבל אזרחות אמריקאית או אזרחות של מדינה אחרת במערב, האם תעדיף לעבור ולחיות שם או שתעדיף להישאר לחיות בישראל? (%), יוצאי ברה"מ, לפי שנת עלייה ודור שני

סך הכול	לא יודעים	מעדיפים להגר	מעדיפים להישאר	
100	21	28	51	עלו עד 2013 (סקר פאנל ישראל)
100	27	41	32	עלו בשנים 2013-2014 (סקר פייסבוק)
100	11	50	39	דור שני

שיעור המעדיפים להישאר בארץ בקרב החילונים בדור השני של יוצאי ברה"מ דומה לזה שבקרב כלל החילונים בגילם (18–34), עם זאת, הנכונות שלהם להגר גבוהה מעט יותר (חילונים, דור שני ליוצאי ברה"מ – 48%, כלל החילונים בגילם 18–34 – 40%). בקרב העולים החילונים הצעירים (דור ראשון ליוצאי ברה"מ בגילם 18–34) שיעור הבוחרים להישאר בארץ אם תהיינה להם אופציות אחרות נמוך יותר בהשוואה לכלל הישראלים החילונים הצעירים. רק פחות מ-10% מיוצאי ברה"מ החילונים הצעירים שהגיעו בעשור האחרון היו בוחרים להישאר, אם כי אחוז גבוה מהם (כשליש) עדיין "לא יודעים" מה ההעדפה שלהם. בקרב החילונים הצעירים שהגיעו עד 2013 (חלק ניכר מהם בתור ילדים) כשליש מעדיפים להישאר בארץ.

אם תהיה לך אפשרות לקבל אזרחות אמריקאית או אזרחות של מדינה אחרת במערב, האם תעדיף לעבור ולחיות שם או שתעדיף להישאר לחיות בישראל? (% חילונים צעירים בני 18–34)

* נתוני מדד הדמוקרטיה הישראלית 2023, המכון הישראלי לדמוקרטיה.

את הפערים הניכרים ביותר בשאלה זו מצאנו בפילוח כלל יוצאי ברה"מ לפי מיקום עצמי על הרצף חרדים-חילונים: רוב מכריע של החרדים והדתיים מעדיפים לחיות בארץ, לעומת רוב קטן בקרב המסורתיים ומיעוט גדול מקרב החילונים. פילוח לפי מחנות פוליטיים מעלה כי רוב, אם כי לא גדול, בקרב המשתייכים לימין מעדיפים להישאר בישראל, לעומת מיעוט בלבד בקרב המרכז והשמאל.

להגר או להישאר בישראל? (% יוצאי ברה"מ)

סך הכול	לא יודעים	מעדיפים להגר	מעדיפים להישאר		
100	21.5	34.5	44	חילונים	מיקום על הרצף חרדים-חילונים
100	19.5	23.5	57	מסורתיים	
100	2.5	9	88.5	חרדים/דתיים	
100	19	39	42	שמאל	מחנה פוליטי
100	24	38	38	מרכז	
100	16.5	26	57.5	ימין	

במדידה החוזרת ביוני 2024 לא מצאנו שינויים ניכרים בהעדפה להישאר או להגר בקרב יוצאי ברה"מ שעלו לפני 2013 ובקרב הדור השני. לעומת זאת, בקבוצת העולים שהגיעו לארץ בעשור האחרון נרשמה ירידה בשיעור המעדיפים להגר (מ-41% ל-30%) ועלייה בשיעור המעדיפים להישאר בישראל (מ-32% ל-41%).

נוסף על נכונות ההגירה לארצות המערב, שאלנו את הדור הראשון של העולים על נכונות לחזור לארץ המוצא אם המצב הפוליטי שם ישתפר. מצאנו שרוב יוצאי ברה"מ (דור ראשון) אינם שוקלים חזרה. רוב מכריע של העולים הוותיקים שהגיעו עד 2013 (83%), וכן רוב ברור של העולים של העשור האחרון (63%) מעדיפים להישאר בארץ. בשתי הקבוצות מצאנו שיעור ניכר של המתלבטים בעניין ("לא יודעים"), ורק מעטים אמרו שיעדיפו לחזור.

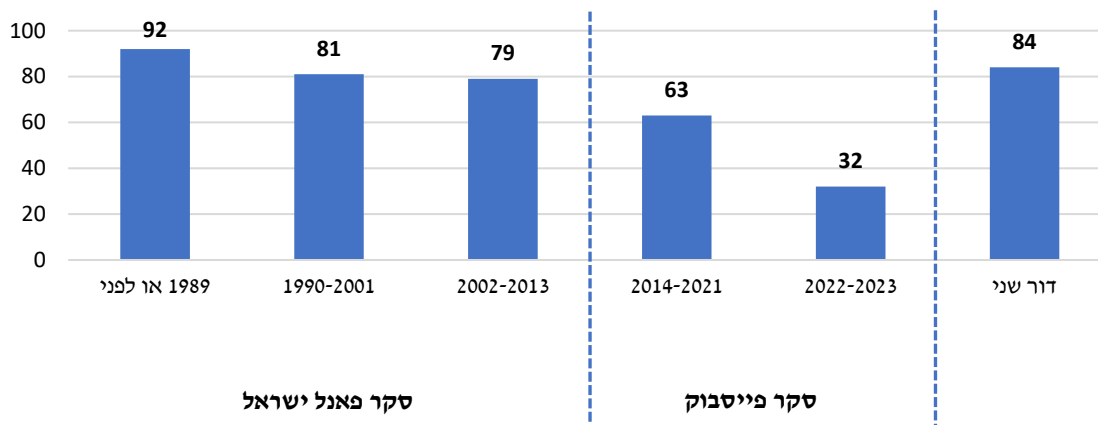
אם המצב הפוליטי בארץ המוצא שלך ישתפר וייתייב, האם תעדיף לחזור לשם או שתעדיף להישאר לחיות בישראל? (% עולי ברה"מ, לפי שנת עלייה)

סך הכול	לא יודעים	מעדיפים לחזור לארץ המוצא	מעדיפים להישאר בארץ	
100	14	6	80	כלל עולי ברה"מ (דור ראשון)
100	12	5	83	עלו עד 2013 (סקר פאנל ישראל)
100	26	12	63	עלו בשנים 2013-2023 (סקר פייסבוק)

שייכות והשתלבות בחברה

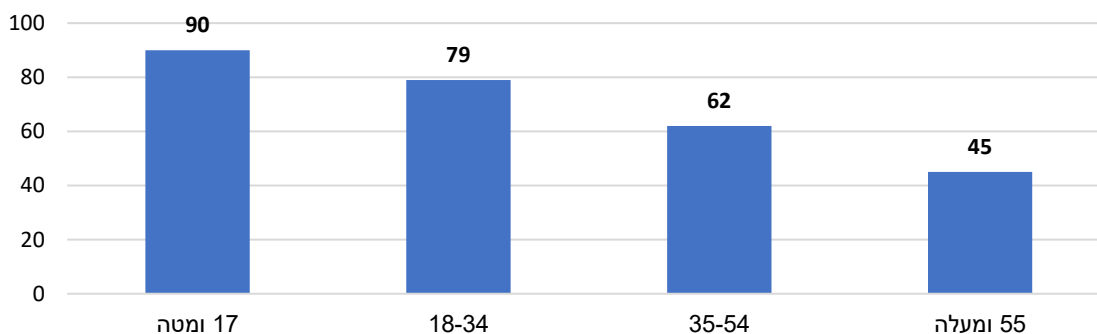
בכלל המדגם של יוצאי ברה"מ מצאנו תחושת שייכות גבוהה למדינה ולחברה בישראל: יותר משלושה רבעים (77.5%) אמרו שהם מרגישים חלק מהמדינה והחברה במידה רבה מאוד או די רבה. אם כי השיעור הזה נמוך מעט משיעור המרגישים שייכות למדינה ולחברה בכלל המדגם היהודי (85%). עם זאת, מי שהגיעו לישראל לפני 20 שנה או יותר, וגם הדור השני, דומים מאוד לכלל מדגם היהודים מבחינת שיעור המדווחים על שייכות למדינה והחברה. נראה שתחושת השייכות תלויה במשך שהות בארץ: כשליש מהעולים שהגיעו בשנתיים האחרונות מרגישים שייכות למדינה, והשיעור הזה מוכפל אצל מי שנמצאים בארץ שלוש שנים עד עשור.

מרגישים חלק מהמדינה והחברה בישראל (% יוצאי ברה"מ, לפי שנת עלייה ודור שני)

גורם נוסף המשפיע מאוד על תחושת השייכות הוא הגיל בעת ההגעה לארץ. רוב מוחלט של יוצאי ברה"מ שהגיעו לארץ בהיותם ילדים (פחות מ-17) מרגישים חלק מהמדינה ומהחברה, וככל שגיל העלייה גבוה יותר יורדת תחושת השייכות. כך, בקרב מי שעלו לארץ בגיל 55 ומעלה רק מיעוט, אם כי גדול, מרגישים חלק מהמדינה ומהחברה בישראל.

מרגישים חלק מהמדינה והחברה בישראל (% עולי ברה"מ, לפי גיל בעת העלייה)

בפילוח לפי הזהות המרכזית מצאנו כי בכל קבוצות המשנה הרוב מרגישים שייכות למדינה ולחברה בישראל. הרוב הזה גדול ביותר (90%) אצל יוצאי ברה"מ ש"ישראלים" הוא הזהות המרכזית שלהם. בקרב מי שמגדירים את עצמם בעיקר "יהודים" או "ישראלים דובר רוסית/עולה מברה"מ" הרוב של המרגישים שייכות לישראל קטן מעט יותר (80.5%-75% בהתאמה). בקבוצת המגדירים את עצמם בעיקר "רוסים" או "אוקראינים" רק כמחצית מרגישים שייכות לישראל.

מרגישים חלק מהמדינה והחברה בישראל (% יוצאי ברה"מ, לפי הזהות המרכזית)

90	ישראלי
80.5	יהודי
75	ישראלי דובר רוסית/עולה מברה"מ לשעבר
52	רוסי/אוקראיני

לא מצאנו הבדל ניכר בתחושת השייכות בין קבוצת החילונים לבין כלל היהודים, הן במדגם יוצאי ברה"מ, הן בכלל המדגם היהודי. בכלל המדגם אין גם פערים ניכרים בפילוח לפי מחנות פוליטיים (שמאל – 83%, מרכז – 85%, ימין – 87%). לעומת זאת, במדגם יוצאי ברה"מ יש הבדלים בתחושת השייכות בין המחנות הפוליטיים (שמאל – 65%, מרכז – 74%, ימין – 85%). הסבר אפשרי לפער הזה הוא השיעור הגבוה יותר של עולים חדשים שהגיעו לארץ בעשור האחרון המשייכים את עצמם לשמאל.

פער ניכר מאוד התגלה בפילוח תשובות יוצאי ברה"מ לפי הצבעה בבחירות האחרונות לכנסת. בקרב מצביעי רוב המפלגות שבראש הרשימה עלה שיעור המרגישים שייכות לישראל על 80%, ואילו אצל מי שהצביעו עבור ישראל ביתנו ציינו רק 63% שהם מרגישים חלק מהמדינה והחברה.

מרגישים חלק מהמדינה והחברה בישראל (%) , יוצאי ברה"מ, לפי הצבעה בבחירות בנובמבר (2022)

90	הציונות הדתית
89	הליכוד
88	המחנה הממלכתי
85.5	מפלגת העבודה
83	יהדות התורה
82	יש עתיד
63	ישראל ביתנו

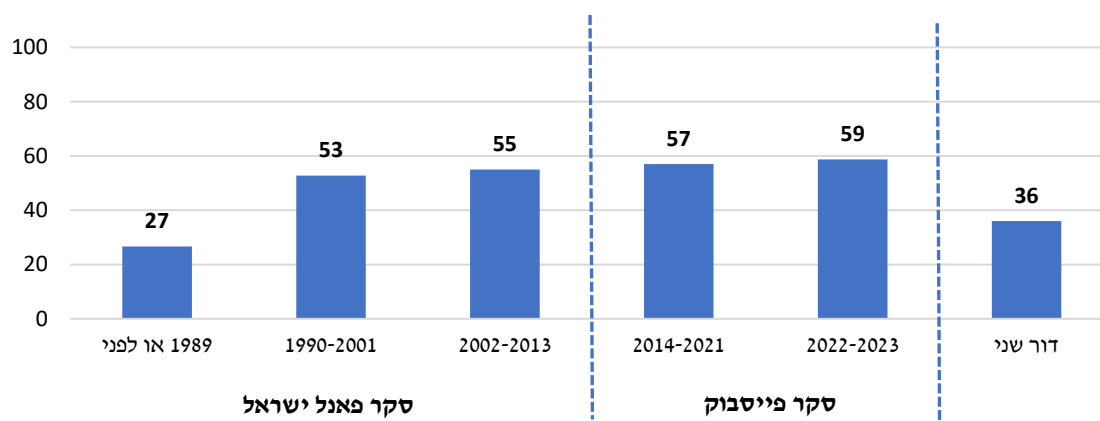
בסקר שערכנו ביוני 2024, כלומר אחרי 7 באוקטובר, לא נמצאו שינויים בתחושת השייכות למדינה והחברה בישראל, לא בקרב יוצאי ברה"מ הוותיקים (שעלו עד 2013) ולא בקרב הדור השני. לעומת זאת, בקבוצת העולים החדשים ביותר אפשר לראות עלייה בשיעור המרגישים חלק מהמדינה והחברה בישראל: בקרב כלל העולים שהגיעו בעשור האחרון עלה שיעור המרגישים שייכות מפחות ממחצית (48%) לכמעט שני שלישים (61%).

מרגישים חלק מהמדינה והחברה בישראל (%) , יוצאי ברה"מ שעלו בשנים 2014-2023, סקר פייסבוק)

יוני 2024	ספטמבר 2023		
73.5	63	2021-2014	שנת עלייה
46	32	2023-2022	

לצד תחושת השייכות לישראל בחנו גם את תחושת השייכות של המרואיינים לציבור יוצאי ברה"מ לשעבר בישראל. כמחצית מכלל המרואיינים (49%) ציינו שהם מרגישים חלק מציבור יוצאי ברה"מ בישראל (במידה רבה מאוד או די רבה). עם זאת, רק מיעוט ממי שעלו לפני שנות ה-90 מרגישים שייכות לציבור הזה (27%), וכך גם מיעוט בלבד מקרב הדור השני (36%). בקרב שאר העולים, רוב, אם כי לא גדול, מרגישים חלק מציבור יוצאי ברה"מ: בין כמחצית ל-60%, בהתאם לשנת עלייה.

מרגישים חלק מציבור יוצאי ברה"מ לשעבר בישראל (ב-%, יוצאי ברה"מ, לפי שנת עלייה ודור שני)

כמחצית (51%) מהחילונים בסקר מרגישים שייכות לציבור יוצאי ברה"מ, לעומת שיעורים נמוכים יותר בקרב המסורתיים (37%) והדתיים/חרדים (34%). שיעור המרגישים שייכות לציבור יוצאי ברה"מ גבוה יחסית בקרב מצביעי ישראל ביתנו ונמוך יחסית בקרב מצביעי מפלגת העבודה והציונות הדתית.

מרגישים חלק מציבור יוצאי ברה"מ לשעבר בישראל (% , יוצאי ברה"מ, לפי הצבעה בבחירות לכנסת בנובמבר 2022)

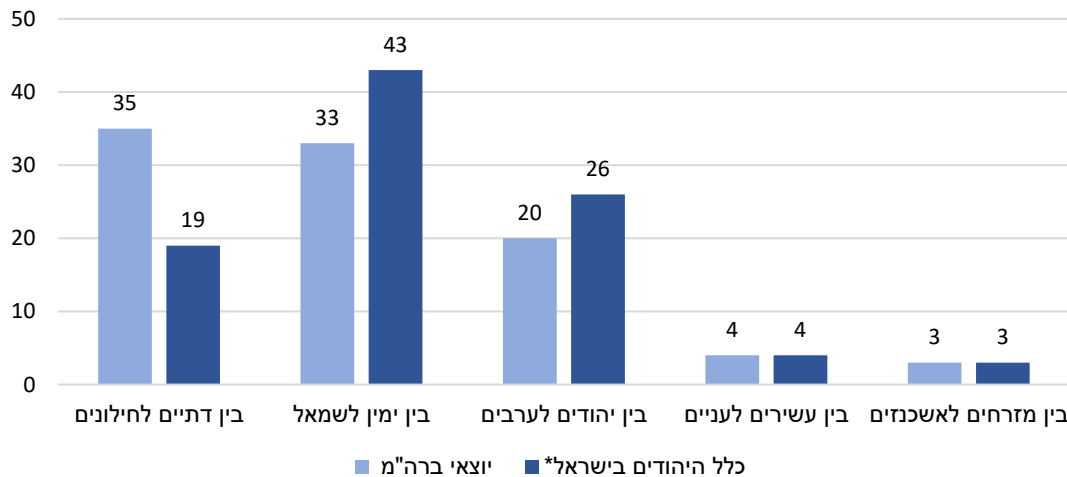
62	ישראל ביתנו
48.5	המחנה הממלכתי
48	הליכוד
46.5	יהדות התורה
44	יש עתיד
38	הציונות הדתית
36	מפלגת העבודה

29% מיוצאי ברה"מ (דור ראשון) מרגישים חלק מהחברה והמדינה במדינת המוצא שלהם. תחושת השייכות למדינת המוצא גבוהה מעט יותר אצל העולים שבאו לארץ בעשור האחרון (42%) בהשוואה למי שהגיעו בגלי העלייה הקודמים (27%). השיעור גבוה יותר של החשים שייכות לארץ המוצא נמצא בקרב מצביעי ישראל ביתנו (37%) והמחנה הממלכתי (35%), והוא נמוך יותר בקרב מצביעי מפלגות אחרות (הציונות הדתית – 28%, הליכוד – 24%, יש עתיד – 21%, העבודה – 18%).

המתחים בחברה הישראלית

בדקנו איזה מתח בחברה הישראלית נחשב בעיני יוצאי ברה"מ החזק ביותר. מצאנו בקרב הציבור הזה שיעור גבוה שסבורים שהמתח בין דתיים לחילונים בישראל הוא החזק ביותר: יותר משליש (35%) הצביעו עליו, לעומת כחמישית בלבד (19%) בקרב כלל היהודים, שאצלם המתח הזה הוא "רק" במקום השלישי, אחרי המתח בין ימין לשמאל והמתח בין יהודים לערבים.

המתח החזק ביותר בחברה הישראלית היום (% כלל היהודים ויוצאי ברה"מ)

* נתוני מדד הדמוקרטיה הישראלית 2023, המכון הישראלי לדמוקרטיה.

גם החילונים יוצאי ברה"מ שונים מכלל החילונים בישראל במיקום המתח בין דתיים לחילונים בראש סולם המתחים, לעומת כלל החילונים שבעיניהם המתח בין ימין לשמאל הוא החזק ביותר. לא מצאנו הבדל ניכר בין החילונים יוצאי ברה"מ לבין כלל החילונים בתפיסת המתח בין יהודים לערבים.

המתח החזק ביותר בחברה הישראלית היום (% כלל החילונים וחילונים יוצאי ברה"מ)

חילונים יוצאי ברה"מ	כלל החילונים	
37	22	בין דתיים לחילונים
32	47	בין ימין לשמאל
19	20.5	בין יהודים לערבים

שיעור הסבורים כי המתח החזק ביותר הוא בין דתיים לחילונים גבוה יותר בקרב העולים שהגיעו בעשור האחרון בהשוואה למי שהגיעו בגלי העלייה הקודמים, ובמיוחד בהשוואה לדור השני. החילונים מציינים שהמתח הזה הוא המתח העיקרי יותר מקבוצות אחרות על הרצף חרדים-חילונים. המשתייכים לשמאל ולמרכז מציינים שהוא החזק ביותר בשיעורים גבוהים יותר מהימין. מצביעי העבודה, ישראל ביתנו, יש עתיד והמחנה הממלכתי נוטים לציין שהמתח הזה הוא החזק ביותר יותר ממצביעי יהדות התורה, הליכוד והציונות הדתית.

המתח בין דתיים לחילונים הוא המתח החזק בחברה הישראלית (% , יוצאי ברה"מ)

36	עלו עד 2013 (סקר פאנל ישראל)	שנת עלייה ודור שני
45	עלו בשנים 2014-2023 (סקר פייסבוק)	
23	דור שני	
37	חילונים	מיקום על הרצף חרדים-חילונים
22	מסורתיים	
26	חרדים/דתיים	
41	שמאל	מחנה פוליטי
41	מרכז	
29	ימין	
44	מפלגת העבודה	הצבעה בבחירות בנובמבר 2022
42	ישראל ביתנו	
41	יש עתיד	
39	המחנה הממלכתי	
31	יהדות התורה	
23	הליכוד	
14	הציונות הדתית	

גם על שאלה זו חזרנו ביוני 2024, ומצאנו שבכל שלוש הקבוצות (עולים ותיקים, עולים חדשים ודור שני) ירד שיעור הסוברים שהמתח בין דתיים לחילונים הוא החזק ביותר, ושיעור הסוברים שהמתח בין יהודים לערבים הוא החזק ביותר עלה עלייה ניכרת. לא נמצא שינוי ביחס למתח בין ימין לשמאל בקרב הדור השני והעולים שהגיעו בעשור האחרון, אבל בקרב העולים הוותיקים נרשמה עלייה מתונה בשיעור הסוברים שהמתח בין יהודים לערבים הוא החזק ביותר. הלוח הבא מראה את המגמות בכלל המדגם של יוצאי ברה"מ.

המתח החזק ביותר בחברה הישראלית היום (% , כלל יוצאי ברה"מ)

יוני 2024	ספטמבר 2023	
21	35	בין דתיים לחילונים
40	33	בין ימין לשמאל
30	20	בין יהודים לערבים

שאלנו: "ישראלים רבים ששייכים לקבוצות שונות חשים כיום כי הם מיעוט בחברה הישראלית. האם גם אתה חש כך?". ככלל, יוצאי ברה"מ נוטים **פחות להרגיש מיעוט בחברה**: כרבע מהם (24%) מזדהים עם התחושה, לעומת 38% בכלל המדגם היהודי. הפער ניכר עוד יותר בקבוצת החילונים: 25% מיוצאי ברה"מ החילונים חשים כך, לעומת 43% בקרב כלל החילונים היהודים. עם זאת, קבוצות מסוימות בציבור יוצאי ברה"מ מזדהות יותר עם תחושת המיעוט בהשוואה לקבוצות מקבילות בכלל הציבור היהודי וקבוצות אחרות בקרב יוצאי ברה"מ: מי שהגיעו בעשור האחרון (39%) ומי שמגדירים את עצמם שמאל (42%). מפני שיש קשר חיובי בין שני המשתנים (עלייה בשנים האחרונות והשתייכות לשמאל), אין לדעת איזה משני המשתנים אחראי יותר לתחושת המיעוט.

מרגישים מיעוט במידה רבה מאוד או די רבה (% יוצאי ברה"מ)

21	עלו עד 2013 (סקר פאנל ישראל)	שנת עלייה ודור שני
39	עלו בשנים 2014-2023 (סקר פייסבוק)	
23	דור שני	
42	שמאל	מחנה פוליטי
25	מרכז	
19	ימין	

16% מכלל יוצאי ברה"מ ציינו שהם מרגישים שיש היום מתח בין ישראלים יוצאי ברה"מ לבין ילידי ישראל, ו-19% מרגישים שיש מתח בין יוצאי ברה"מ שעלו בשנות ה-90 לבין מי שהגיעו בשנים האחרונות. מעניין שמי שעלו בעשור האחרון מרגישים פחות מתח בין יוצאי ברה"מ לילידי ישראל בהשוואה לעולים ותיקים יותר ומהדור השני, אך חווים יותר את המתח בין יוצאי ברה"מ שהגיעו בגלי עלייה שונים.

מרגישים שיש היום מתח בין הקבוצות האלה בחברה הישראלית (% יוצאי ברה"מ, לפי שנת עלייה ודור שני)

המתח בין ישראלים יוצאי ברה"מ לבין ישראלים ילידי ישראל	המתח בין ישראלים יוצאי ברה"מ שבו לארץ בשנות ה-90 לבין העולים שהגיעו לארץ מאותו האזור בשנים האחרונות	
18	17	עלו עד 2013 (סקר פאנל ישראל)
8	38	עלו בשנים 2014-2023 (סקר פייסבוק)
17	13	דור שני

עמדות בנושאי חברה, מדינה ודת

איכות השלטון הדמוקרטי בישראל

מעט פחות משני שלישים (62.5%) מיוצאי ברה"מ ציינו שהם פסימיים בעניין עתיד השלטון הדמוקרטי בישראל, וכשליש (32%) אופטימיים בנושא. התפלגות זו מצביעה על נטייה ליותר פסימיות בציבור זה בהשוואה לכלל הציבור היהודי (פסימיים – 54%, אופטימיים – 39%).⁵ עם זאת, חילונים יוצאי ברה"מ פסימיים מעט פחות בהשוואה לכלל החילונים היהודים (69%-ו-77% בהתאמה). גם העולים שהגיעו בעשור האחרון פסימיים פחות בעניין עתיד הדמוקרטיה בישראל לעומת שאר יוצאי ברה"מ.

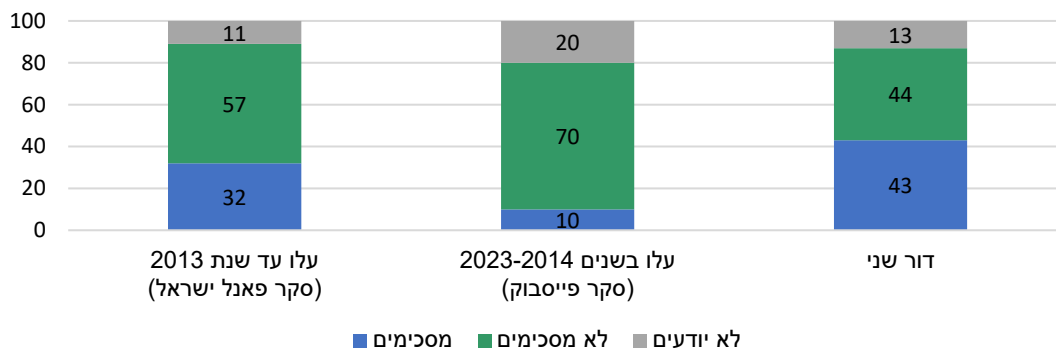
איך אתה מרגיש לגבי מצב השלטון הדמוקרטי בישראל בעתיד הנראה לעין? (% יוצאי ברה"מ, לפי שנת עלייה ודור שני)

סך הכול	לא יודעים	פסימיים	אופטימיים	
100	5	65	30	עלו עד 2013 (סקר פאנל ישראל)
100	9	53	38	עלו בשנים 2014-2023 (סקר פייסבוק)
100	3.5	61	35.5	דור שני

חזרנו על השאלה ביוני 2024 ולא מצאנו שינויים מהותיים בעמדות בנושא בשום קבוצה של יוצאי ברה"מ.

פחות משליש (31%) מיוצאי ברה"מ מסכימים שבג"ץ מתערב יותר מדי בהחלטות הממשלה, לעומת מחצית בקרב כלל יהודים.⁶ אין הבדל בעמדות בנושא בין החילונים יוצאי ברה"מ לכלל החילונים בארץ (26%-ו-27% בהתאמה). בקרב העולים שהגיעו בעשור האחרון, עשירית בלבד סבורים שבג"ץ מתערב יותר מדי בהחלטות הממשלה, לעומת כשליש בקרב העולים הוותיקים יותר. הדור השני חצויים בנושא.

האם בג"ץ מתערב יותר מדי בהחלטות הממשלה? (% יוצאי ברה"מ, לפי שנת עלייה ודור שני)

⁵ נתוני סקרי הקול הישראלי, ינואר-ספטמבר 2023.

⁶ נתוני מדד הדמוקרטיה הישראלית, 2023.

בפילוח לפי מחנות פוליטיים מצאנו שבכל אחד משלושת המחנות יוצאי ברה"מ נוטים להסכים פחות מכלל המדגם היהודי עם הטענה בדבר התערבות-יתר של בג"ץ בהחלטות הממשלה, אם כי הפער הניכר ביותר מתגלה במחנה הימין: פחות ממחצית מיוצאי ברה"מ שבימין מסכימים עם הטענה, לעומת רוב ברור בקרב הכלל הארצי-יהודי (ימין).

מסכימים שבגץ מתערב יותר מדי בהחלטות הממשלה (%), כלל היהודים ויוצאי ברה"מ, לפי מחנות פוליטיים)

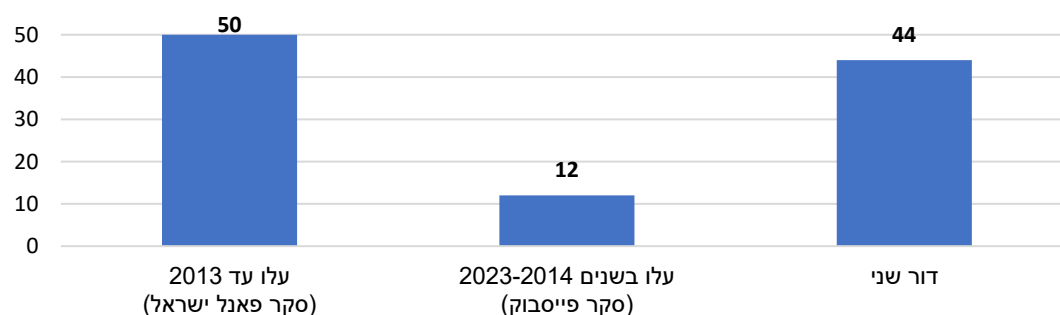
כלל היהודים	יוצאי ברה"מ	
11	7	שמאל
29	18	מרכז
68	48	ימין

גם בעמדות בנושא חשיבות החוקה אין הבדל בין יוצאי ברה"מ לכלל הציבור היהודי בישראל: כשלושה רבעים (72%) בשתי הקבוצות סבורים שחשוב שתהיה לישראל חוקה.⁷ אם כי מדובר ברוב גדול, שיעור המאמינים בחשיבות החוקה נמוך יותר בקבוצת החילונים יוצאי ברה"מ לעומת כלל החילונים (74%-ו-86% בהתאמה).

מיעוט גדול (44%) מיוצאי ברה"מ מסכימים שכדי לטפל בבעיות המיוחדות של ישראל יש צורך במנהיג חזק שלא יתחשב בכנסת, בתקשורת ובדעת הקהל, בהשוואה לרוב קטן (60%) שחושבים כך בקרב כלל היהודים.⁸ השיעור הזה זהה בקבוצות החילונים יוצאי ברה"מ וכלל החילונים (44%).

הפער בין העולים החדשים של העשור האחרון לשאר יוצאי ברה"מ (הן העולים הוותיקים הן הדור השני) בעניין זה עצום: מחצית מהעולים הוותיקים ומיעוט גדול (44%) של ילדיהם (הדור השני) תומכים ברעיון שישראל צריכה מנהיג חזק, לעומת מיעוט קטן בלבד בקרב העולים החדשים (12%).

מסכימים שכדי לטפל בבעיות המיוחדות של ישראל יש צורך במנהיג חזק שלא יתחשב בכנסת, בתקשורת ובדעת הקהל (%), יוצאי ברה"מ, לפי שנת עלייה ודור שני)

⁷ נתוני מדד הדמוקרטיה הישראלית, 2023.

⁸ נתוני מדד הדמוקרטיה הישראלית, 2022.

יהודית ודמוקרטיה?

במענה לשאלה "ישראל מוגדרת מדינה יהודית ודמוקרטית. האם, לדעתך, יש או אין היום שיווי משקל/איזון נכון בין הרכיב היהודי לרכיב הדמוקרטי?" ציינו יותר ממחצית (56%) המרואיינים יוצאי ברה"מ שהרכיב היהודי חזק מדי, בהשוואה ל-40% מכלל היהודים.⁹ שיעור הסוברים כך בקרב החילונים יוצאי ברה"מ זהה כמעט לשיעור בקרב כלל החילונים (62%-ו-64% בהתאמה). שיעור הסוברים שהרכיב היהודי חזק מדי גבוה יותר בקרב יוצאי ברה"מ שהגיעו בעשור האחרון: רוב של כשני שלישים, בהשוואה לרוב קטן בקרב העולים הוותיקים יותר (55%) ולפחות ממחצית בדור השני (48%).

כפי שהלוח הבא מראה, בשאלה זו מצאנו פער ניכר בין קבוצת יוצאי ברה"מ הממקמים עצמם בימין לבין כלל הימין בישראל. ההסבר לממצא זה הוא השיעור הגבוה יותר של החילונים בקרב יוצאי ברה"מ המזדהים עם הימין, לעומת שיעור החילונים בכלל הימין.

סבורים שהרכיב היהודי חזק מדי בישראל (%), כלל היהודים ויוצאי ברה"מ, לפי מחנות פוליטיים)

כלל היהודים	יוצאי ברה"מ	
81	83	שמאל
58.5	64	מרכז
25	44	ימין

רק כרבע (27%) מיוצאי ברה"מ מסכימים שבישראל צריכות להיות לאזרחים היהודים יותר זכויות מאשר לאזרחים הלא-יהודים, לעומת 43% במדגם כלל היהודים. פער זה נעלם בהשוואה בין קבוצות החילונים – פחות מרבע מהחילונים, הן בקבוצת יוצאי ברה"מ הן בקרב כלל החילונים בישראל, תומכים בזכויות יתר ליהודים (24%-ו-23% בהתאמה). בפילוח לפי ותק בארץ ודור עלייה מצאנו שבכל קבוצת המשנה התומכים בזכויות יתר ליהודים הם מיעוט, אך המיעוט הזה גדול יחסית בקרב הדור השני (42%), קטן יותר בקרב העולים הוותיקים שהגיעו עד 2013 (28%) וזניח בקרב העולים בעשור האחרון (4%).

בפילוח לפי מחנות פוליטיים מצאנו שבכל מחנה שיעור תמיכה בזכויות יתר ליהודים נמוך יותר אצל יוצאי ברה"מ לעומת כלל היהודים. כמו בשאלה הקודמת, מצאנו שהפער בעמדות בנושא גדול ביותר במחנה הימין: רוב מכלל הימין תומך בזכויות יתר ליהודים בישראל, ואילו בקרב יוצאי ברה"מ הממקמים עצמם בימין מיעוט בלבד חושבים כך.

⁹ נתוני מדד הדמוקרטיה הישראלית, 2023.

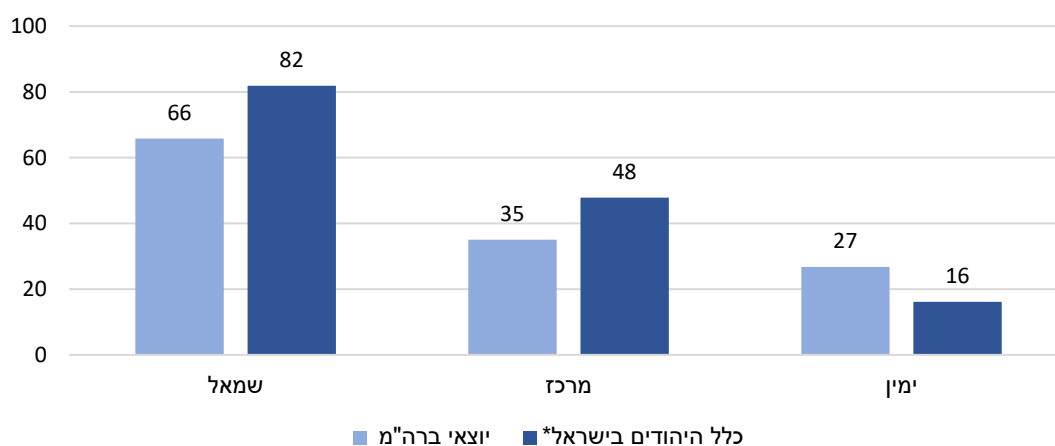
**מסכימים שבישראל צריכות להיות לאזרחים היהודים יותר זכויות מלאזרחים הלא-יהודים (ב-
%, כלל היהודים ויוצאי ברה"מ, לפי מחנות פוליטיים)**

כלל היהודים	יוצאי ברה"מ	
13	7	שמאל
25	21	מרכז
58	38	ימין

כשליש (34%) מיוצאי ברה"מ סבורים שהערבים אזרחי ישראל מקופחים לעומת היהודים אזרחי המדינה, שיעור זה דומה לשיעור המקביל במדגם כלל היהודים (31%).¹⁰ עם זאת, בקרב החילונים יוצאי ברה"מ רק מיעוט (36.5%) סבורים שהערבים בישראל מקופחים, לעומת כמחצית (51%) בקבוצת החילונים בכלל. רק בקרב העולים שהגיעו לארץ בעשור האחרון יותר ממחצית הסכימו עם הטענה שהערבים בארץ מקופחים (53% לעומת 31.5% מהעולים הוותיקים ו-29% מבני הדור השני).

בפילוח שני המדגמים (יוצאי ברה"מ וכלל היהודים) לפי מחנות פוליטיים מצאנו שפער בין הקבוצות בקרב יוצאי ברה"מ בנושא בולט פחות בהשוואה לכלל היהודים. יוצאי ברה"מ הממקמים עצמם בשמאל ובמרכז נוטים פחות להסכים עם הטענה שהערבים בישראל מקופחים, בהשוואה לכלל השמאל ולכלל המרכז (בהתאמה). עם זאת, יוצאי ברה"מ שבימין תומכים בטענה הזאת יותר לעומת כלל הימין. הפער בין המרכז לבין הימין בנושא זה ניכר הרבה פחות בקרב יוצאי ברה"מ בהשוואה לכלל המדגם היהודי.

מסכימים שהערבים אזרחי ישראל מקופחים לעומת היהודים אזרחי ישראל (% כלל היהודים ויוצאי ברה"מ, לפי מחנות פוליטיים)

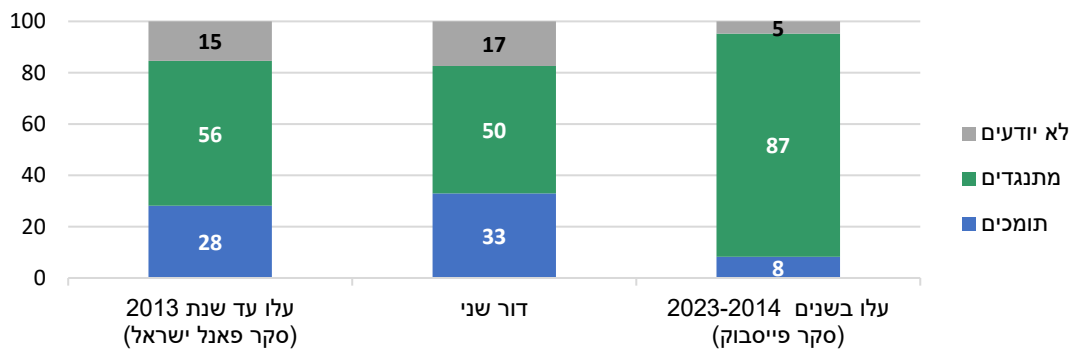
[*נתוני מדד הדמוקרטיה הישראלית, 2022](#)

¹⁰ [נתוני מדד הדמוקרטיה הישראלית, 2022](#).

דת ומדינה: סעיף הנכד וגיור

שאלנו: "סעיף הנכד בחוק השבות מעניק את הזכויות לבן/בת זוג, לילד ולנכד של יהודי, ללא קשר לשאלה האם הסב או הסבתא היהודים חיים בישראל. מה דעתך על ההצעה החוזרת בשנים האחרונות לבטל את סעיף הנכד?". רוב (59.5%) יוצאי ברה"מ מתנגדים לביטול סעיף הנכד בחוק השבות, לעומת כמחצית (49.5%) ממדגם כלל היהודים.¹¹ אין הבדל בעמדות בנושא זה בין החילונים יוצאי ברה"מ לבין כלל החילונים: כשני שלישים בכל קבוצה מתנגדים לביטול סעיף הנכד (64% ו-65% בהתאמה). שיעור המתנגדים גבוה הרבה יותר בקרב עולי העשור האחרון: כאן רוב מוחלט (87%) מתנגדים לביטול סעיף הנכד, לעומת כמחצית בלבד בקרב בני העליות הקודמות והדור השני.

מה דעתך על ההצעה החוזרת בשנים האחרונות לבטל את סעיף הנכד בחוק השבות? (% יוצאי ברה"מ, לפי שנת עלייה ודור שני)

כצפוי, פילוח לפי מחנות פוליטיים מראה כי שיעור המתנגדים לביטול סעיף הנכד גבוה יותר בשמאל ונמוך יותר בימין (והמרכז באמצע). בשמאל ובמרכז לא נרשם הבדל בין יוצאי ברה"מ לבין כלל היהודים, ואילו בקרב יוצאי ברה"מ שבימין רוב, אם כי קטן (53%), מתנגדים לביטול הסעיף, בהשוואה למיעוט בלבד בקרב כלל הימין בישראל (42%).

מתנגדים להצעה לבטל את סעיף הנכד בחוק השבות (% כלל היהודים ויוצאי ברה"מ, לפי מחנות פוליטיים)

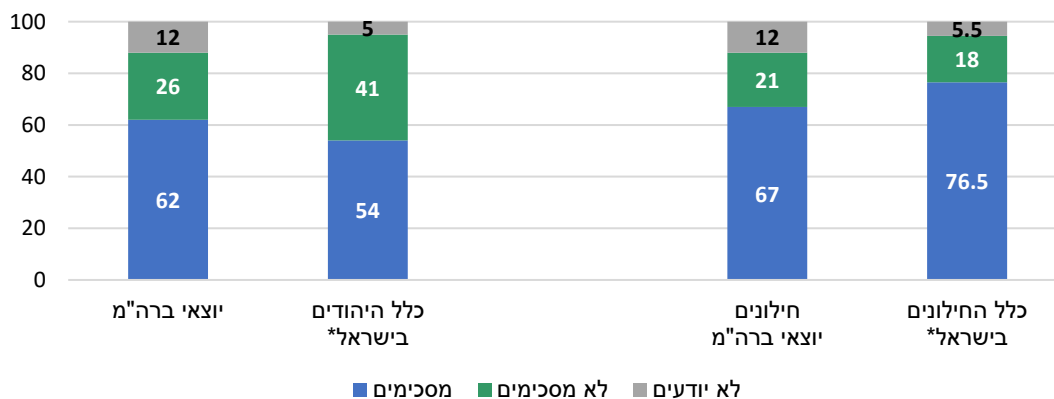
מחנה	יוצאי ברה"מ	כלל היהודים
שמאל	72	74
מרכז	62	59
ימין	53	42

רוב יוצאי ברה"מ (62%) סבורים שהמדינה צריכה להציע פתרונות גיור מקלים לעולים שאינם מוכרים כיהודים על פי ההלכה, לעומת רוב קטן יותר (54%) בכלל היהודים הישראלים. עם זאת,

¹¹ נתוני סקר הקול הישראלי, נובמבר 2022.

שיעור התומכים בפתרונות גיור מקלים בקרב החילונים יוצאי ברה"מ נמוך מזה שבקרב כלל החילונים (כשני שלישים לעומת כשלושה רבעים בהתאמה).

מדינת ישראל צריכה להציע פתרונות גיור מקלים לעולים שאינם מוכרים כיהודים על פי ההלכה (%)

* נתוני סקר בוק בנושא רפורמות בחקיקה, ינואר 2023.

שיעור התמיכה בגיור מקל אינו משתנה משמעותית לפי שנת עלייה או דור, אם כי הוא גבוה מעט בקרב מי שעלו לפני 2013 (65%) בהשוואה לעולים בעשור האחרון (57%) והדור השני (55%). שיעור הלא-מסכימים שהמדינה צריכה להציע פתרונות גיור מקלים גבוה יותר בקרב הדור השני (יותר משליש בקבוצה הזאת, לעומת כרבע בקרב מי שעלו עד 2013 וכחמישית בקרב העולים בעשור האחרון). בקרב העולים שהגיעו בעשור האחרון התקבל שיעור ניכר של חסרי דעה בנושא (רבע).

מדינת ישראל צריכה להציע פתרונות גיור מקלים לעולים שאינם מוכרים כיהודים על פי ההלכה (% יוצאי ברה"מ, לפי שנת עלייה ודור שני)

סך הכול	לא יודעים	לא מסכימים	מסכימים	
100	9	26	65	עלו עד 2013 (סקר פאנל ישראל)
100	25	18	57	עלו בשנים 2013-2023 (סקר פייסבוק)
100	8	37	55	דור שני

מטבע הדברים, המרואיינים שיהדותם אינה מוכרת לפי ההלכה תומכים יותר בפתרונות גיור מקלים בהשוואה למי שיהדותם מוכרת, אבל מפתיע שהפער בין שתי הקבוצות אינו גדול (71%-ו-60% בהתאמה).

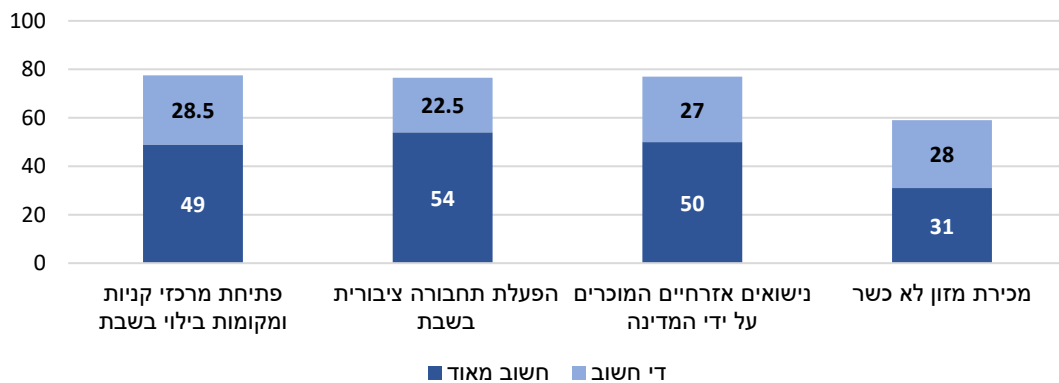
עמדות בנושאי דת ומדינה: אורח חיים, נישואים אזרחיים, שבת וכשרות

כשני שלישים מיוצאי ברה"מ מוטרדים שלא יוכלו לשמור על אורח החיים הרצוי להם בגלל התחזקות של קבוצות בחברה הישראלית המקדמות אורח חיים אחר. שיעור זה זהה כמעט לשיעור המקביל בקרב כלל היהודים¹² (יוצאי ברה"מ – 67.5%, כלל היהודים – 66%). חילונים יוצאי ברה"מ נוטים להיות מוטרדים פחות מהעניין מהחילונים בכלל הציבור היהודי (73%-ו-84% בהתאמה).

כשלושה רבעים (73%) מיוצאי ברה"מ חושבים שהשפעתם הפוליטית של החרדים במדינת ישראל גדולה מדי ביחס לחלקם באוכלוסייה, לעומת 78% הסבורים כך בכלל המדגם היהודי.¹³ לא מצאנו הבדל משמעותי בשיעור הזה גם בין החילונים יוצאי ברה"מ לבין כלל החילונים (80%-ו-88% בהתאמה).

מעל שלושה רבעים מיוצאי ברה"מ אומרים שחשובה להם פתיחה בשבת של מרכזי קניות ומקומות בילוי (78%), הפעלת תחבורה ציבורית (77%) ונישואים אזרחיים המוכרים על ידי המדינה (76%). לרוב (59%) חשובה גם האפשרות לקנות מזון לא כשר.

חשוב שהדברים הבאים יתקיימו בישראל: (% כלל יוצאי ברה"מ)

בני הדור השני מייחסים פחות חשיבות לנושאים האלה. רק מיעוט (44%) ציינו שחשובה להם אפשרות לקנות מזון לא כשר, ופחות משני שלישים ציינו ששאר הדברים חשובים להם (פתיחת מרכזי קניות ומקומות בילוי בשבת – 66.5%, נישואים אזרחיים – 63%, תחבורה ציבורית בשבת – 60%).

החשיבות המיוחסת לפתיחת מרכזי קניות ומקומות בילוי בשבת דומה בקרב כל העליות, וכן בקרב יהודים ולא יהודים על פי ההלכה. בנוגע לתחבורה ציבורית בשבת, נישואים אזרחיים ומזון לא כשר, שיעור המציינים שנושאים אלו חשובים להם גבוה מעט בקרב העולים שהגיעו בעשור האחרון בהשוואה לעולים הוותיקים יותר, ובקרב לא יהודים על פי ההלכה בהשוואה למי שהם יהודים לפי ההלכה. כצפוי, כל ארבעת הנושאים האלה חשובים יותר לחילונים בהשוואה למסורתיים, ובמיוחד בהשוואה לדתיים ולחרדים.

¹² נתוני מדד הדמוקרטיה הישראלית, 2023.

¹³ הקול הישראלי דצמבר 2022.

אמרו שחשוב להם שהדברים האלה יתקיימו בישראל (% , יוצאי ברה"מ)

מכירת מזון לא כשר	נישואים אזרחיים	תחבורה ציבורית בשבת	פתיחת מרכזי קניות ומקומות בילוי בשבת		
60	78	79	80	עלו עד 2013 (סקר פאנל ישראל)	שנת עלייה ודור שני
71	85.5	87.5	78	עלו בשנים 2014-2023 (סקר פייסבוק)	
44	63	60	66.5	דור שני	
57	74	75	77	כן	יהודים לפי ההלכה
68	86	83	82	לא	
67	84	84.5	86	חילונים	מיקום על הרצף חרדים-חילונים
26	50	49	51	מסורתיים	
15	19	21	18	חרדים/דתיים	

רמת האמון במוסדות המדינה ובבעלי תפקידים

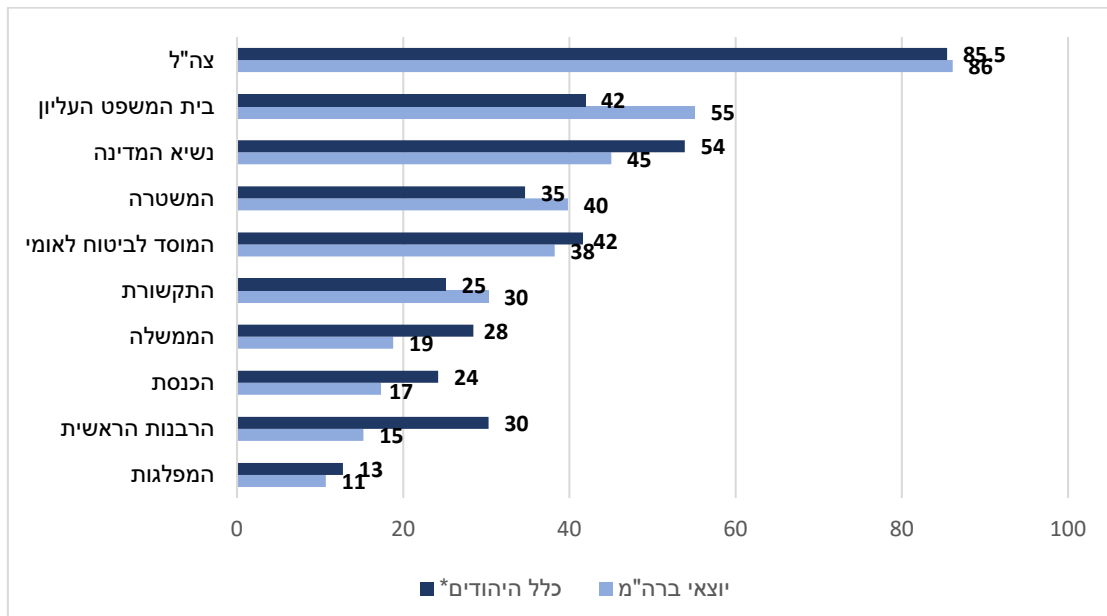
מצב האמון העכשווי של יוצאי ברה"מ במוסדות המדינה דומה לזו של כלל היהודים, והציון הממוצע הרב-מוסדי גם הוא דומה (יוצאי ברה"מ – 36%, כלל היהודים – 38%).

כמו בכלל המדגם היהודי, גם בקרב יוצאי ברה"מ לשעבר צה"ל עומד בראש טבלת האמון. ההבדל בין יוצאי ברה"מ לכלל היהודים מתגלה במקום השני והשלישי. בית המשפט העליון הוא השני במדרג האמון בקרב יוצאי ברה"מ ורובם (55%) נותנים בו אמון, לעומת מיעוט שנותנים בו אמון במדגם הכלל ארצי היהודי (42%). לעומת זאת, נשיא המדינה, שהוא השני במדרג בקרב כלל היהודים (54%), ממוקם רק במקום השלישי אצל יוצאי ברה"מ (45%).

המשטרה, המוסד לביטוח לאומי והתקשורת נמצאים באמצע המדרג (בין 30% ל-40%), ולא מצאנו פער משמעותי ברמת האמון במוסדות האלה בין יוצאי ברה"מ לכלל היהודים. עם זאת, האמון במשטרה ובתקשורת גבוה מעט יותר בקרב יוצאי ברה"מ לעומת כלל היהודים, ואילו האמון במוסד לביטוח לאומי אצלם נמוך מעט יותר. פחות מחמישית מיוצאי ברה"מ נותנים אמון בממשלה ובכנסת – בשיעורים נמוכים בהרבה מהשיעורים המקבילים בכלל הציבור היהודי.

הפער הניכר ביותר בין יוצאי ברה"מ לכלל היהודים נמצא בשיעור האמון ברבנות הראשית (30% לעומת 15% בהתאמה). המפלגות הפוליטיות נמצאות בתחתית מדרג האמון, הן בקרב יוצאי ברה"מ הן בקרב כלל הציבור היהודי.

אמון במוסדות המדינה (% , כלל היהודים ויוצאי ברה"מ)

* נתוני האמון של כלל היהודים במוסד לביטוח לאומי לקוחים מ**ממדד הדמוקרטיה הישראלית 2021** ונתוני האמון ברבנות הראשית מ**ממדד 2022**. נתוני האמון בשאר המוסדות לקוחים מ**ממדד 2023**.

בהשוואת קבוצת החילונים יוצאי ברה"מ לכלל החילונים בישראל, בולט ביותר הפער באמון בנשיא המדינה: שני שלישים מכלל החילונים נותנים בו אמון, לעומת קצת פחות ממחצית בקרב החילונים יוצאי ברה"מ. גם האמון בבית המשפט העליון נמוך מעט יותר אצל החילונים יוצאי ברה"מ לעומת כלל החילונים. לא מצאנו הבדלים בשיעורי האמון במוסדות אחרים בין שני הציבורים האלה.

אמון במוסדות המדינה (% , כלל החילונים וחילונים יוצאי ברה"מ)

כלל החילונים בישראל*	חילונים יוצאי ברה"מ	
88	87	צה"ל
66.5	59	בית המשפט העליון
67	45	נשיא המדינה
39	40	המשטרה
42.5	37	המוסד לביטוח לאומי
38	32	התקשורת
14	16	הכנסת
13	16	הממשלה
8.5	9	המפלגות
9	9	הרבנות הראשית
39	35	ציון האמון הממוצע הכלל-מוסדי

* נתוני האמון של כלל החילונים במוסד לביטוח לאומי לקוחים מ**ממדד הדמוקרטיה הישראלית 2021** ונתוני האמון ברבנות הראשית מ**ממדד 2022**. נתוני האמון בשאר המוסדות לקוחים מ**ממדד 2023**.

בפילוח מדגם יוצאי ברה"מ לפי שנת עלייה ודור, מצאנו שעולים שהגיעו בעשור האחרון נוטים לתת מעט יותר אמון במוסדות המדינה (ציון האמון הממוצע הרב-מוסדי בקבוצה הזאת הוא 39%, לעומת 35% בקרב העולים הוותיקים והדור השני). הפער הניכר ביותר התגלה בשיעור נותני האמון במשטרה: בקבוצת העולים החדשים הרוב נותנים אמון במשטרה (61%), לעומת מיעוט בקבוצות המשנה האחרות (עלו עד 2013 – 37%, דור שני – 34%). פער משמעותי נמצא גם באמון בבית המשפט העליון: שני שלישים מהעולים שהגיעו בעשור האחרון נותנים אמון בבג"ץ, לעומת רוב קטן יותר בקרב העולים שהגיעו עד 2013 (55%) ופחות ממחצית בקרב הדור השני (46%).

רוב מכריע בכל הקבוצות נותנים אמון בצה"ל, אם כי גם כאן שיעור נותני האמון גבוה יותר בקרב העולים החדשים ונמוך ביותר אצל הדור השני. שיעור נותני האמון ברבנות הראשית גבוה יחסית בקרב הדור השני (כשליש), וזניח בקרב העולים של העשור האחרון (6%). לא מצאנו פערים ניכרים בין קבוצות המשנה בשיעורי נותני אמון בשאר מוסדות המדינה.

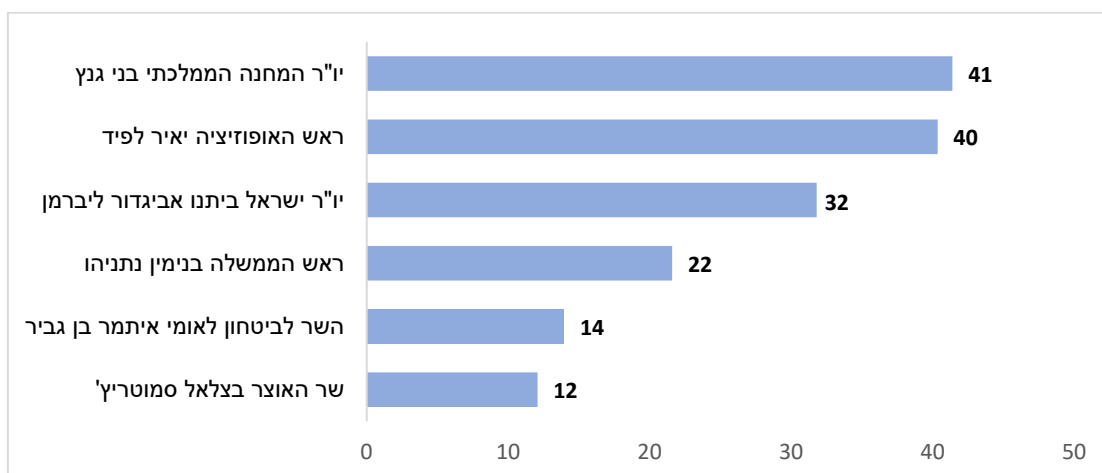
אמון במוסדות המדינה (% , יוצאי ברה"מ, לפי שנת עלייה ודור שני)

דור שני	עלו בשנים 2023-2014 (סקר פייסבוק)	עלו עד 2013 (סקר פאנל ישראל)	
79	92	87	צה"ל
46	67	55	בית המשפט העליון
41	44	46	נשיא המדינה
34	61	37	המשטרה
30	44	39	המוסד לביטוח לאומי
32	34	29	התקשורת
22	13	19	הממשלה
21	17	17	הכנסת
33	6	13	הרבנות הראשית
14	10	10	המפלגות
35	39	35	ציון האמון הממוצע הכלל-מוסדי

במדידה החוזרת ביוני 2024 נרשמה ירידה באמון בצה"ל בקרב כלל המדגם יוצאי ברה"מ (מ-86% ל-79%) ועלייה באמון במשטרה (מ-40% ל-50%).

מלבד האמון במוסדות, מדדנו את רמת האמון בכמה בעלי תפקידים. בני גנץ ויאיר לפיד זכו בשיעורי האמון הגבוהים ביותר (כ-40% כל אחד מהם). באביגדור ליברמן נותנים אמון כשליש מיוצאי ברה"מ, פחות מרבע (22%) אמרו שיש להם אמון בבנימין נתניהו, ושיעור נותני האמון באיתמר בן גביר ובבצלאל סמוטריץ' נמוך עוד יותר.

אמון בבעלי תפקידים (% , כלל המדגם יוצאי ברה"מ)

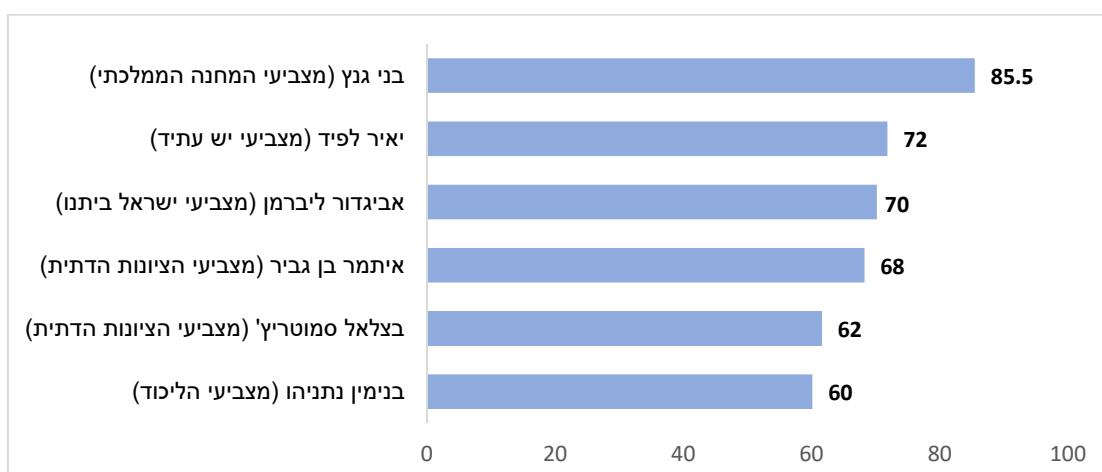
בניתוח מתן האמון במוסדות המדינה לא מצאנו פערים משמעותיים בין מי שעלו בשנים 2023-2014 לבין העולים הוותיקים יותר (עלו עד 2013) או הדור השני. לעומת זאת, מצאנו שהעולים החדשים יותר נוטים הרבה פחות לתת אמון בפוליטיקאים ובעלי תפקידים בכלל (שיעור האמון הממוצע של קבוצה זו בבעלי התפקידים הוא 16%, לעומת 28% בקרב העולים הוותיקים יותר ו-30% בקרב הדור השני).

אמון בבעלי תפקידים (% , יוצאי ברה"מ, לפי שנת עלייה ודור שני)

דור שני	עלו בשנים 2023-2014 (סקר פייסבוק)	עלו עד 2013 (סקר פאנל ישראל)	
45	22	44	יו"ר המחנה הממלכתי בני גנץ
26	36	45	ראש האופוזיציה יאיר לפיד
23	19	36.5	יו"ר ישראל ביתנו אביגדור ליברמן
32	10	21	ראש הממשלה בנימין נתניהו
26	7	12	השר לביטחון לאומי איתמר בן גביר
25	4	10	שר האוצר בצלאל סמוטריץ'
30	16	28	ציון האמון הממוצע (בעלי תפקידים)

כצפוי, רוב הנשאלים נותנים אמון בראשי המפלגות שעבורן הם הצביעו, אבל הרוב הזה משתנה – מרוב מכריע בקרב מצביעי המחנה הממלכתי שיש להם אמון בראש המפלגה בני גנץ (85.5%), עד רוב הקטן ביותר של נותני אמון בבנימין נתניהו בקרב מצביעי הליכוד (60%).

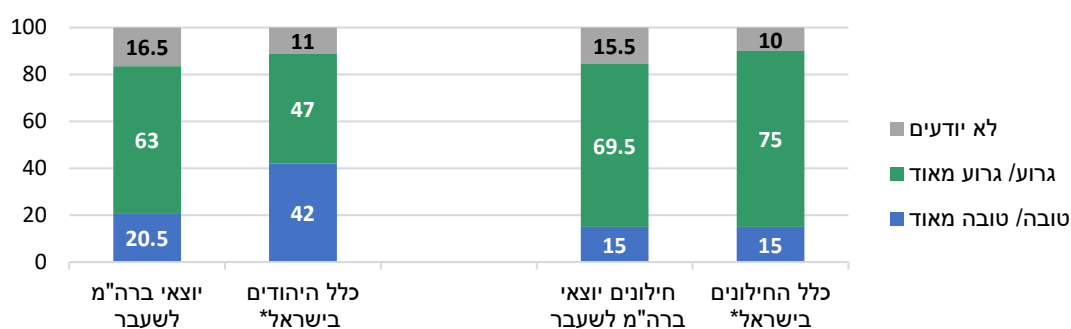
אמון בבעלי תפקידים (% יוצאי ברה"מ, מצביעי המפלגות בהתאמה)

עמדות כלפי הרפורמה המשפטית והמחאה נגדה

הציבור היהודי בישראל נחלק כמעט שווה בשווה בין מי שסוברים שהרפורמה במערכת המשפט **סקידמה הממשלה** היא "טובה" או "טובה מאוד" (42%), לבין מי שחושבים שהיא "גרועה" או "גרועה מאוד" (47%).¹⁴ לעומת זאת, אצל יוצאי ברה"מ רוב של כמעט שני שלישים (63%) ענו שהרפורמה "גרועה" או "גרועה מאוד", וכחמישית (20.5%) בלבד העריכו אותה הערכה חיובית. רוב החילונים בכלל הציבור היהודי מתנגדים לרפורמה (75%), וכן רוב, אם כי קטן מעט יותר, מהחילונים יוצאי ברה"מ (69.5%). יוצאי ברה"מ שהגדירו את עצמם מסורתיים היו חצויים בנושא (39% חשבו שהרפורמה "טובה" ו-39% שהיא "גרועה", ו-22% בחרו בתשובה "לא יודעים"), ואילו בקרב כלל המסורתיים בישראל כמחצית תמכו ברפורמה (51% העריכו הערכה חיובית לעומת 37% שהעריכו הערכה שלילית, ו-12% "לא יודעים").

מה דעתך על תוכנית החקיקה שמקדמת הממשלה (הרפורמה במערכת המשפט שהציע שר המשפטים לוי)? (%)

* נתוני סקר בזק בנושא הרפורמה המשפטית, אפריל 2023.

¹⁴ נתוני סקר בזק בנושא הרפורמה המשפטית, אפריל 2023.

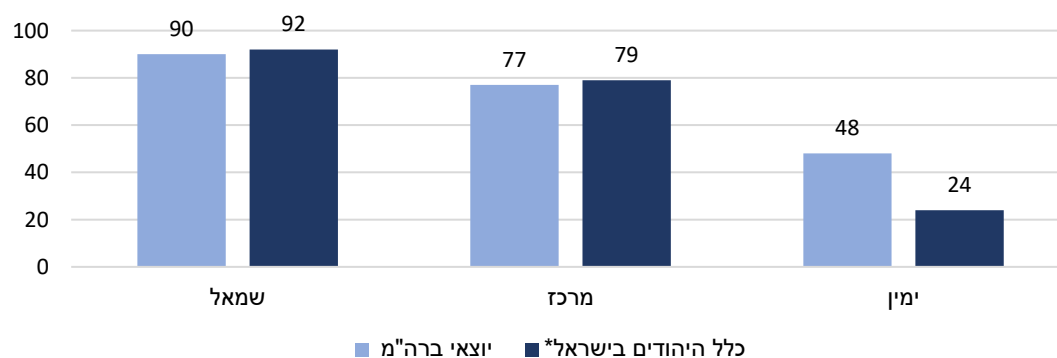
שיעור ההתנגדות לרפורמה גבוה ביותר בקרב בני העלייה החדשה של העשור האחרון: רוב מוחלט (80.5%) סבורים שרפורמה גרועה, לעומת רוב קטן יותר בקרב מי שעלו עד 2013 (63%) וכמחצית בקרב הדור השני (51%).

מה דעתך על תוכנית החקיקה שמקדמת הממשלה (הרפורמה במערכת המשפט שהציע שר המשפטים לוי)? (% יוצאי ברה"מ, לפי שנת עלייה ודור שני)

סך הכול	לא יודעים	חושבים שהיא גרועה/ גרועה מאוד	חושבים שהיא טובה/טובה מאוד	
100	17	63	20	עלו עד 2013 (סקר פאנל ישראל)
100	13.5	80.5	6	עלו בשנים 2013-2014 (סקר פייסבוק)
100	13	51	36	דור שני

כמו במדגם כל היהודים בישראל, גם בקרב יוצאי ברה"מ מצאנו פער ניכר בהערכת הרפורמה בין שלושת המחנות הפוליטיים. עם זאת, אפשר לזהות הבדלים ניכרים בעמדות בנושא בין יוצאי ברה"מ הממקמים עצמם בימין לבין כלל הימין: כמחצית (48%) מיוצאי ברה"מ הממקמים עצמם בימין מתנגדים לרפורמה, לעומת רבע בלבד (24%) מכלל הימין. התמונה במחנות המרכז והשמאל דומה למדי בשני הציבורים: רוב ברור במרכז ורוב מוחלט בשמאל מתנגדים לרפורמה.

סבורים שהרפורמה המשפטית שמקדמת הממשלה "גרועה" או "גרועה מאוד" (% כלל היהודים ויוצאי ברה"מ, לפי מחנות פוליטיים)

* נתוני סקר הבזק בנושא הרפורמה המשפטית, אפריל 2023.

העמדות כלפי הרפורמה המשפטית בקרב יוצאי ברה"מ מצביעי מפלגות שונות דומות מאוד לעמדות המצביעים לאותן המפלגות בכלל הציבור היהודי בישראל. הרוב המוחלט של מצביעי העבודה ויש עתיד מתנגדים לרפורמה, וכך רוב מעט קטן יותר של מצביעי המחנה הממלכתי וישראל ביתנו, ואילו בקרב מצביעי הציונות הדתית יש רק מיעוט קטן של מתנגדים. הפער היחיד נמצא בקרב מצביעי הליכוד: שיעור המתנגדים לרפורמה בקרב יוצאי ברה"מ שמצביעים לליכוד

גבוה יותר (כמעט שלישי) לעומת השיעור המקביל בקרב כלל היהודים המצביעים למפלגה (פחות מרבע).

סבורים שהרפורמה המשפטית שמקדמת הממשלה "גרועה" או "גרועה מאוד" (% כלל היהודים ויוצאי ברה"מ, לפי ההצבעה בבחירות לכנסת בנובמבר 2022)

כלל היהודים בישראל*	יוצאי ברה"מ	
96	95	מפלגת העבודה
93	90	יש עתיד
81	77	המחנה הממלכתי
78	71	ישראל ביתנו
22	31	הליכוד
11	13.5	הציונות הדתית
2	13	יהדות התורה

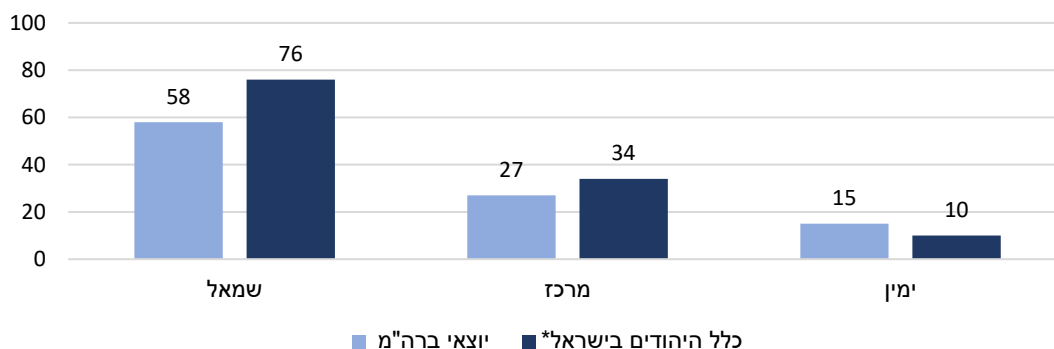
* נתוני סקר בזק בנושא הרפורמה המשפטית, אפריל 2023.

כרבע (24%) מכלל יוצאי ברה"מ **השתתפו באחת או יותר מפעולות המחאה נגד הרפורמה במערכת המשפט** (הפגנות, חתימה על עצומות וכדומה) – שיעור זהה לכלל הציבור היהודי.¹⁵ עם זאת, שיעור השתתפות במחאה בקרב חילונים יוצאי ברה"מ נמוך בהרבה משיעור המשתתפים מקרב כלל החילונים (26% לעומת 42.5% בהתאמה).

כמו במדגם כלל היהודים, גם בקרב יוצאי ברה"מ שיעורי ההשתתפות במחאה שונים מאוד ממחנה פוליטי אחד למשנהו (שיעור המשתתפים הגבוה ביותר – בשמאל, והנמוך ביותר – בימין). עם זאת, כמו בשאלה על העמדה כלפי הרפורמה, מצאנו שפערים בין המחנות בקרב יוצאי ברה"מ מתונים יותר מהפערים בין המחנות בכלל מדגם היהודים. שיעור המשתתפים במחאה בקרב יוצאי ברה"מ הממקמים עצמם בימין גבוה מעט יותר בהשוואה לשיעורם בכלל הימין, ואילו יוצאי ברה"מ הממקמים את עצמם בשמאל נוטים להשתתף במחאה נגד הרפורמה פחות מכלל השמאל: אומנם רוב (58%) השתתפו בפעולות המחאה, אך זהו רוב קטן בהשוואה לשלושה רבעים בקרב כלל השמאל (76%).

¹⁵ נתוני סקר בזק בנושא הרפורמה המשפטית, יולי 2023.

השתתפו במחאה נגד הרפורמה המשפטית שמקדמת הממשלה (% כלל היהודים ויוצאי ברה"מ, לפי מחנות פוליטיים)

* נתוני סקר בוק בנושא הרפורמה המשפטית, יולי 2023.

שיעור המשתתפים במחאה גבוה בהרבה אצל עולי העשור האחרון: כ-40% מהם דיווחו על השתתפות במחאה, לעומת 22% מהעולים הוותיקים יותר ומהדור השני. הממצא הזה תואם להבדלים בין הקבוצות בשיוך הפוליטי שראינו לעיל (שיעור גבוה יותר של מזדהים עם השמאל בקרב העולים של העשור האחרון).

השתתפו במחאה נגד הרפורמה המשפטית שמקדמת הממשלה (% יוצאי ברה"מ, לפי שנת עלייה ודור שני)

22	עלו עד 2013 (סקר פאנל ישראל)
39	עלו בשנים 2014-2023 (סקר פייסבוק)
22	דור שני

סקרים בנושא הרפורמה המשפטית בקרב כלל הציבור בישראל לימדו כי אנשים מבוגרים יותר (55 ומעלה) נטו להשתתף במחאה נגד הרפורמה המשפטית יותר מצעירים יותר. מגמה זו אינה מאפיינת את ציבור יוצאי ברה"מ: שיעור ההשתתפות בפעולות המחאה בקרבם דומה בכל קבוצות הגיל.

רוב (72.5%) מיוצאי ברה"מ מסכימים שכדי לגשר על הפער בין המחנות הפוליטיים כדאי שתהיה הידברות על הצעות החקיקה העולות וניסיון להגיע לפשרות. שיעור זה דומה לשיעור החושבים כך בציבור היהודי הכללי (74%).¹⁶ בנושא זה לא מצאנו פער משמעותי בין המחנות הפוליטיים בקרב יוצאי ברה"מ (שמאל – 77%, מרכז – 74%, ימין – 73%), להבדיל מכלל ציבור היהודים – שבו אנשי השמאל והמרכז תומכים בהידברות מעט יותר מהמשתייכים לימין (שמאל – 80.5%, מרכז – 80%, ימין – 72%).

¹⁶ נתוני סקר הקול הישראלי, אוגוסט 2023.